

*Migratie, een positieve bijdrage
aan ontwikkeling? Casus Filipijnen*

Bachelorthesis Sociale Geografie

Student: Fabian Busch

Studentnummer 0816639

16 augustus 2012

Radboud Universiteit Nijmegen

Begeleider: Lothar Smith

Migratie, een positieve bijdrage aan ontwikkeling? Casus Filipijnen

16 augustus 2012

Radboud Universiteit Nijmegen

Begeleider: Lothar Smith

Tweede Begeleider: Joris Schapendonk

Fabian Busch

Studentnummer 0816639

Voorwoord

Na vier jaar studeren in het buitenland is mijn doel eindelijk bereikt. Deze bachelorthesis vormt de afsluiting van mijn studie sociale geografie aan de Radboud Universiteit ter Nijmegen.

Ik heb voor dit thema gekozen omdat ik denk dat het een onderwerp is dat in de volgende jaren steeds belangrijker wordt en daarom van groot belang is. Op dit gebied is al onderzoek gedaan naar de verschillende effecten van migratie maar toch hoop ik een aanvulling te kunnen bieden op dit gebied door te proberen alle aspecten van zowel fiscale als ook sociale remittances in kaart te brengen. De Filipijnen bieden hierbij de mogelijkheid om naar deze effecten onderzoek te doen want het land is gevormd door de lange migratiegeschiedenis.

Mijn dank gaat uit naar mijn begeleider Lothar Smith. Hij heeft met zijn opmerkingen en zijn adviezen geholpen om deze bachelorthesis zodanig af te ronden. Daarnaast wil ik mijn medestudenten danken die me gesteund en geholpen hebben. Ten slotte wil ik mijn moeder danken. Zonder haar was dit allemaal niet mogelijk geweest.

Nijmegen, 16 augustus 2012

Fabian Busch

Samenvatting

Het thema migratie heeft veel verschillende aspecten zowel voor het land waar de migranten vandaan komen als ook voor de ontvangende landen. In deze bachelorthesis ligt het oogmerk op de effecten en gevolgen voor de Filipijnen die door migratie ontstaan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen fiscale en sociale *remittances*.

De basis van deze bachelorthesis vormen de theoriën over *remittances*, *brain gain* en *brain drain*. Migratie wordt op de Filipijnen al lang gesteund door de regering. Ze speelt een centrale rol bij ontwikkelingsvraagstukken. Arbeidskracht wordt als een product gezien. Het exporteren van migranten heeft dan ook verschillende effecten. *Remittances* spelen een significante rol en hebben verschillende gevolgen op de Filipijnen.

Remittances kunnen financieel van aard zijn of ze zijn sociaal van aard. Fiscale *remittances* bestaan uit geld dat migranten naar hun geboorteland sturen. Dit kan individueel of collectief gebeuren. Het individuele sturen van geld komt vooral huishoudens ten goede. Op huishoudelijk niveau wordt het geld vooral individueel gebruikt om de basis behoeften te voorzien. Onder basis behoeften worden alledaagse dingen verstaan zoals voedsel, onderwijs, kleding, vervoer, medicijn en geneesmiddelen en electriciteit. Er wordt maar een klein deel van de *remittances* geïnvesteerd, in het eerste kwart van 2012 waren het maar 8,5% die geïnvesteerd werden (del Rosario, 2012). Verder worden *remittances* gebruikt om kleine kapitaal-intensieve bedrijven op te richten. Maar de investeringen van *remittances* zijn nog steeds vrij klein. Volgens een studie van de Bangko Sentral ng Pilipinas (BSP) investeren maar 6,4% van de huishoudens hun geld in verschillende projecten (Remo, 2011).

Op macro niveau hebben de financiële *remittances* verschillende effecten. *Remittances* maken rond 10 tot 12% van het BBP uit. De *remittances* die de economie en het land ten goede komen worden collectief gestuurd en dit gaat dan via officiële kanalen. Deze *remittances* zorgen voor een stijging van de buitenlandse wisselkoers van de Filipijnse valuta t.o.v. buitenlandse valuta en kunnen als een soort buffer fungeren. Ze zijn een constante bron van financieel kapitaal en hoger dan buitenlandse investeringen en ontwikkelingshulp. *Remittances* komen ook de economie ten goede want het geld wordt weer geïnvesteerd om goederen te kopen en dit zorgt voor groei op de nationale markt. Door de *remittances* worden verschillende ontwikkelingen op de Filipijnen op macro niveau mogelijk gemaakt. De *remittances* maken een surplus bij de lopende rekening mogelijk, zorgen voor een aanwas van de internationale valuta waardoor het land beschermt wordt tegen buitenlandse wisselkoers ontwikkelingen (World Bank, 2010). Daarnaast maken *remittances* inheemse consumptie en investeringen mogelijk.

De 8,5 miljoen *Overseas Filipino Workers* (OFWs) die wereldwijd leven en werken, dit is rond 22% van de beroepsbevolking, creëren een evenwicht en ontlasten de nationale arbeidsmarkt en

voorkomen zo een stijging bij de werkloosheid. Niet alleen hebben migranten een grote invloed op de arbeidsmarkt, ze dragen ook bij aan de ontwikkeling op de Filipijnen zelf. De rol van de migranten wordt door de regering sterk beïnvloed want ze worden gezien als een soort drijvende motor die verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van de Filipijnen. Daardoor ontstaat een bepaalde afhankelijkheid en dit kan de zelfstandige en duurzame ontwikkeling op de Filipijnen belemmeren. Sociale *remittances* zijn ideeën, gedachten en vaardigheden, die ,evenals geld, worden overgedragen. Voornamelijk worden deze uit het buitenland naar het land van herkomst getransfereerd.

Transnational Community Organizations (TCOs) vormen hierbij de verbinding tussen de diaspora in het buitenland en de nationale bevolking op de Filipijnen. In verschillende landen bestaan diverse programmas die bedoeld zijn om de kennisoverdracht tussen de Filipijnen en hun diasporas te steunen. Sociale *remittances* zorgen volgens de theorie voor een aanwas van het sociale kapitaal. Ook op de Filipijnen is hier sprake van. De verschillende diasporas in het buitenland hebben een hechte verbinding met de Filipijnen. Sociale *remittances* bestaan uit het overdragen van kennis, ervaringen en technieken die de migranten in het gast-land hebben opgedaan. De meeste projecten en programmas zijn initiatieven die door wetenschappers in het leven geroepen worden.

Voorbeelden hiervan zijn het TOKTEN-programma, het *Balik-Turo*-programma en het *Brain Gain Network (BGN)*. De bedoeling van deze programmas is heel ambitieus maar de positieve effecten zijn maar van korte duur. Dit heeft verschillende redenen. Ten eerste zijn de programmas van te korte duur. Daardoor ontstaan ook maar korte-termijn effecten. Ten tweede speelt de outsourcing van highly skilled experts een rol. Om van de programmas echte baat te hebben moeten de mensen teruggebracht worden naar de Filipijnen om er effectief aan de ontwikkeling mee te werken. Verder mag de hele verantwoordelijkheid niet alleen bij de migranten liggen. Voor een zelfstandige ontwikkeling is het noodzakelijk dat de Filipijnse bevolking zelf actief bij de ontwikkelingsproces betrokken wordt.

Een negatief effect welke door migratie ontstaat is het fenomeen *brain drain*. Ook de Filipijnen heeft hiermee te maken. Dit is te zien aan de hand van de tertiair opgeleide werknemers die het land verlaten. Rond 13,5 % van hen emigreren voor een langere termijn (meer dan een half jaar) en maken 5 % van de hele migranten uit. Dit betreft specifieke sectoren en vier beroepsgroepen vormen het meerendeel van deze migranten en dit zijn leraren, ingenieurs, verpleegkundigen en computer en ICT experts . Het aantal experts die het land verlaten groeit en groeit. Daardoor ontbreekt de basis om een duurzame ontwikkeling te etableren. Maar het wordt ook gezegd dat de overgang naar een meer technologie georiënteerde samenleving gelukt is. Hieruit kan men concluderen dat de Filipijnen op weg zijn naar een stabielere samenleving en een onafhankelijke economie.

Afsluitend kan men zeggen dat de Filipijnen vooruitgang boekt maar dat de verantwoordelijkheid en de nadruk voor ontwikkeling heel erg op de migranten komt te liggen. Van hen wordt erg veel op het gebied van ontwikkeling en economische groei verwacht waardoor een bepaalde houding tegenover migratie ontstaat. Uit de zicht van de regering zijn zij verantwoordelijk voor groei en ontwikkeling. Vandaar dat de staat zijn rol ziet in het organiseren van migratie en de mensen die emigreren moeten het rechtmaken. Om een duurzame en lange termijn oplossing voor ontwikkelingsvraagstukken op de Filipijnen te etableren mag de verantwoordelijkheid niet alleen op de migranten komen te liggen. Het is belangrijk om de ontwikkeling van binnen te steunen en aan te drijven, mogelijkwerwijze ook met hulp van buiten vanuit de diasporas middels hun ervaringen en kennis. Daarbij kunnen TCOs een schakel tussen de diaspora en de Filipijnen zijn. De transnationale verbindingen bieden steun bij verschillende vraagstukken en de diasporas hebben door hun ervaringen een andere kijk op bepaalde dingen. Dit is geen éénrichtingsverkeer van financiële en sociale remittances vanuit de TCOs. Echter moet dit een samenwerking tussen de Filipijnen zelf en de diaspora zijn om de verantwoordelijkheid te verdelen.

Voorwoord	i
Samenvatting	ii
Abbreviaties	vi
Inhoudsopgave	v
Hoofdstuk 1 Inleiding	
• 1.1 Projectkader	3
• 1.2 Doelstelling	5
• 1.3 Vraagstelling	6
• 1.4 Onderzoeksmodel	8
• 1.5 Maatschappelijke Relevantie	9
• 1.6 Wetenschappelijke Relevantie	10
• 1.7 Opzet v.d. Scriptie	10
Hoofdstuk 2 Theorie	
• 2.1 Internationale migratie	11
• 2.1.1 Positieve en negatieve gevolgen van migratie	11
• 2.1.2 Remittances	12
• 2.1.3 Brain Drain	14
• 2.1.4 Social Remittances	14
• 2.1.5 Brain Gain	15
• 2.1.6 Diaspora	16
• 2.2 Conceptueel model	16
• 2.3 Operationalisatie	18
Hoofdstuk 3 Methodologie	
• 3.1 Onderzoeksstrategie	20
• 3.2 Onderzoeksmateriaal	20
• 3.3 Reflectie op het onderzoeksproces	21
Hoofdstuk 4 Migratie, een positieve bijdrage?	
• 4.1 Casus Filipijnen	22
• 4.2 Financiële Remittances	25
• 4.3 Brain Gain & Social Remittances	33
• 4.4 Brain Drain	36
• 4.5 Samenvatting	38
Hoofdstuk 5 Conclusie, aanbevelingen en zelfreflectie	
• 5.1 Conclusie	39
• 5.2 Aanbevelingen	40
• 5.2 Zelfreflectie	41
Appendix	43

Abbreviaties

AFTA - Association of Filipino Teachers

BBP – Bruto binnenlandse product

BGN – Brain Gain Network

CFO – Commision on Filipinos Overseas

DFA - Department of foreign affairs

IOM – International organization for migration

LINKAPIL – Lingkod Sa Kapwa Pilipino of Link for Philippine Development

OFW – Overseas Filipino worker

OWWA - Overseas Workers Welfare Administration

POEA – Philippine Overseas Employment Administration

STAC - Science and Technology Advisory Council

TCO – Transnational community organization

TOKTEN - Transfer of Knowledge Through Expatriate Nationals

V.S. – Verenigde Staten van Amerika

1 Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het onderwerp van de voorliggende bachelor thesis, namelijk de effecten van migratie op het land van herkomst. De maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie van dit onderwerp zal in het kort uitgelegd worden. Hieruit resulteert het onderzoeksobject en de daarop volgende stappen.

1.1 Projectkader

Sinds mensen op aarde leven bewegen ze zich ook. Ze verplaatsen zich in de hoop op economische vooruitgang, om een nieuwe gebied te veroveren, op de zoek naar voedsel of om te vluchten voor achtervolging, oorlog of armoede.

In het tijdperk van toenemende globalisering, klimaatveranderingen en een hoge *labor mobility* manifesteert zich sinds enkele decennia een fenomeen dat steeds meer aandacht krijgt, namelijk migratie. Volgens de UN Global Commission on International Migration (GCIM, 2005) zijn er op dit moment meer dan 200 miljoen mensen op de wereld die meer dan één jaar niet in hun geboorteland leven, dit is rond 3% van de wereldbevolking (Gregory et al., 2009).

De verplaatsing van mensen vindt al sinds enkele decennia of zelfs eeuwen plaats en er zijn een aantal studies en publicaties op dit gebied verschenen. In het boek *Geographies of Development* van Pacione (2005) wordt verplaatsing of migratie van mensen onderverdeeld in twee hoofdstromingen, namelijk vrijwillig en gedwongen. Onder vrijwillige migratie of economische migratie wordt verstaan dat men zelf beslist om te emigreren. Bij de gedwongen, vaak illegale migratie spelen andere factoren een rol zoals conflicten, religieuze achtervolging, voedseltekort in verband met klimaatveranderingen of oorlog. Men spreekt hierbij ook niet van migranten maar van vluchtelingen. Migratie kan men opnieuw onderscheiden in *long-term* migratie of *circulation*. Migratie is normaalgesproken meer permanent van aard terwijl *circulation* in het algemeen korter, soms dagelijks, periodisch of seizoensgebonden is (Potter, et al. 2008). *Circulation* vindt vooral tussen gebieden plaats waar een arbeidskrachtenoverschot en een arbeidskrachtentekort is en kan op verschillende schalen plaats vinden zoals regionaal, nationaal of internationaal. Een andere significante vorm van migratie vindt in ontwikkelingslanden plaats en heet rural-urban migratie (Potter, et al., 2008). Hierbij verlaten mensen hun oorspronkelijk rurale gebied en trekken om verschillende redenen, b.v.b. uitzicht op een betere opleiding of omdat men een specifieke gezondheidszorg nodig heeft, naar de stad. Economische en sociale redenen spelen ook een rol. Zo wordt de stad als een mogelijkheid gezien om geld te verdienen en als initiatie voor de overstap naar volwassenheid en de westerse cultuur (Potter, et al., 2008).

Industrielanden proberen sinds enkele jaren hoog opgeleide arbeidskrachten van overal op de wereld te rekruteren in de hoop daarmee de nationale economie verder te stimuleren en door de kennis van *highly skilled* experts winst te maken. Hierbij is sprake van pull-factoren of aantrekkingsfactoren. In Duitsland helpt de *Agentur für Arbeit* bedrijven bij het rekruteren en aanwerven van ingenieurs, technische vakmensen, medici als ook personeel uit de gezondheidszorg en de IT-sector (BfA, 2011). De voordelen die door zulke programma's voor de gastlanden ontstaan zijn immens. De nadelen die hierdoor voor de landen ontstaan die afstand doen van deze hoog opgeleide arbeidskrachten zijn vaak cruciaal. In dit verband is dan ook sprake van *brain drain*.

Maar welke invloed heeft migratie daadwerkelijk op het land van herkomst? De Filipijnen hebben een lange migratie- geschiedenis en zijn al aan het begin van de 20^e eeuw begonnen te emigreren. De effecten en gevolgen voor de Filipijnen zelf zijn complex en ingewikkeld. Op het gebied van migratieonderzoek zijn er al een aantal studies gepubliceerd waarin de meningen over de effecten van migratie nogal controversieel zijn. Migratie optimisten zien alleen de positieve gevolgen van migratie zoals een daling van de werkloosheid en een aanwas van het BBP. Soms is er sprake van negatieve effecten zoals het eerder genoemde fenomeen *brain drain*. Migratie wordt in dit verband gezien als een bijdrage aan een tekort van gekwalificeerde werknemers want deze zijn meestal degene die ervoor kiezen om ergens anders naar werk te zoeken omdat de mogelijkheden om de eigen plannen te verwerkelijken in hun geboorteland beperkt zijn. Maar vaak wordt migratie en de effecten en gevolgen hiervan als positief beoordeelt. Migratie heeft een positief effect op de inheemse economie door de inzet van fiscale en sociale *remittances*. Fiscale *remittances* worden b.v.b ingezet om kleine bedrijven op te richten, het onderwijs te verbeteren, de infrastructuur te moderniseren en de welvaart te verhogen. Ze zijn verder in staat om de loonkloof te verkleinen. Vroeger hadden families veel kinderen en deze waren verantwoordelijk voor het levensonderhoud maar tegenwoordig zijn het de verwanten die voor het inkomen voor een familie verantwoordelijk zijn (Guillebeau, 2006). Uit cijfers van UNICEF blijkt dat kinderen van migranten de mogelijkheid tot een betere opleiding hebben waardoor hun economische positie verbeterd wordt (Bryant, 2005). De bijdrage welke migratie op de Filipijnen heeft zullen in de voorliggende bachelorthesis geanalyseerd worden. De Filipijnen worden vaak genoemd als een goed voorbeeld voor de manier hoe men migratie positief kan gebruiken om een land verder te ontwikkelen. Dit komt door de lange migratiegeschiedenis en de manier hoe de regering omgaat en inspeelt op migratie. Er zijn in totaal 8,579,378 migranten van de Filipijnen waarvan rond 4 miljoen permanente migranten, 3,8 miljoen zijn tijdelijke migranten en ongeveer 650,000 zijn illegale migranten (POEA, 2009). Op basis van deze magnitude van migranten en de nadruk van de regering op migratie is het duidelijk waarom de Filipijnen zo interessant zijn om naar de effecten en de bijdrage van migratie te kijken.

In de analyse zal niet uitsluitend naar geldstromen en hun effect op de economie gekeken worden. Zodoende zal er ook aandacht zijn voor enkele andere aspecten verwante aspecten. Bijvoorbeeld, is het mogelijk om de opgedane kennis van migranten te gebruiken om de ontwikkeling in hun geboorteland aan te drijven? Door een goede opleiding in het buitenland kunnen migranten kennis en ervaringen verzamelen en overdragen aan de mensen in hun land van herkomst waardoor het mogelijk gemaakt zou worden zich verder te ontwikkelen en een achterstand in te halen. *Return-migration* zou een prikkel kunnen zijn voor de ontwikkeling van financieel, human en sociaal kapitaal.

Het oprichten van *transnational community organizations* (TCOs), kan als mogelijkheid gezien worden om kennis over te dragen. TCOs zijn een soort verbinding tussen migranten en hun geboorteland/regio. Een manier hoe transnationale communities worden gecreëerd en opgebouwd is door sociale remittances (Levitt, 1996). TCOs kunnen een bijdrage leveren en behulpzaam zijn bij het overdragen van vaardigheden en kennis door middel van netwerken van professionele migranten zoals doctoren, landbouwkundigen en ingenieurs (Smith & van Naerssen, 2009). Daardoor zijn TCOs soms beter in staat en effectiever bij ontwikkelingsvraagstukken dan NGOs omdat zij een sterker engagement en motivatie hebben. Naast de analyse van de effecten van fiscale *remittances* zijn dan ook de effecten en gevolgen van sociale *remittances* interessant en worden bij de analyse van migratie mee betrokken. Levitt, een expert op het gebied van migratie, hanteert de volgende definitie:

Social remittances are the ideas, behaviors, identities, and social capital that flow from receiving to sending-country communities (Levitt, P. 1996, p.2).

De verschillende aspecten die bij migratievraagstukken een rol spelen zoals fiscale en sociale *remittances*, het fenomeen *brain drain* en het pendant *brain gain* en de effecten hiervan op het land van herkomst, in dit geval op de Filipijnen en de lokale bevolking, zullen in de volgende hoofdstukken aan bod komen om uiteindelijk vanuit de analyse de resultaten samen te vatten. Deze zullen dan gebruikt worden om aanbevelingen te doen om migratie beter te benutten om ontwikkeling aan te drijven.

1.2 Doelstelling

Voorgaande uit het projectkader ook zoals dit zich toespitst op de lange migratiegeschiedenis van de Filipijnen volgt de doelstelling van dit onderzoek:

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de effecten van migratie op het land van herkomst, in dit geval de Filipijnen en te kijken of migratie een positieve effect op de ontwikkeling heeft door het maken van een analyse van deze effecten.

In dit onderzoek zijn niet alleen fiscale *remittances* van belang maar zal er ook aandacht worden gegeven aan het overdragen van kennis en ervaringen om de nationale economie te steunen, stimuleren en verder aan te drijven. Sociale aspecten van migratie op ontwikkeling worden bij deze analyse ook mee betrokken maar zullen een ondergeschikte rol spelen.

Met mijn bachelor thesis zal ik proberen meer inzicht te krijgen in de gevolgen van migratie op het land van herkomst, namelijk de Filipijnen. *Financial remittances*, het sturen van geld, is een belangrijke motor voor de ontwikkeling van een land. Maar de focus zal niet alleen op de fiscale steun liggen maar ook het transfereren van kennis en ervaringen, hier beschreven als *social remittances*, zullen in deze bachelor thesis nader belicht worden om de invloed op ontwikkeling in kaart te brengen. Met deze bachelorthesis wordt beoogd zowel de financiële als ook de sociale effecten van migratie vanuit de Filipijnen in kaart te brengen. De al eerder gepubliceerde literatuur legt de focus of op financiële of op sociale remittances. In deze bachelorthesis wordt geprobeerd om beide vormen van *remittances* nader te onderzoeken.

1.3 Vraagstelling

De hoofdvraag geeft aan welke soort kennis nodig is en welk materiaal in het onderzoek moet worden verzameld (Verschuren & Doorewaard, 2007). De hoofdvraag bestaat uit één hoofdvraag en verschillende deelvragen. De subvragen zijn bedoeld om meer inzichten te krijgen in de gevolgen van migratie voor de Filipijnen en zullen helpen om de hoofdvraag van deze bachelorthesis te beantwoorden. Het wordt geprobeerd de effecten van *remittances* op micro en macro niveau in kaart te brengen. Daarnaast wordt gekeken of er op de Filipijnen sprake is van *brain gain*, of er een kennis-aanwas ontstaat. Deze kan worden gebruikt om de ontwikkeling aan te drijven. Hierbij wordt kort ingegaan op de rol van TCOs en hoe deze kunnen helpen bij het overdragen van kennis. Hierbij zal het oogmerk op verschillende programma's liggen en hoe deze werken. Verder wordt gekeken hoe men op de Filipijnen met de nieuwe kennis omgaat en wat ermee gedaan wordt. Naast de positieve effecten van migratie wordt ook nog naar de negatieve effecten van migratie gekeken. Het wordt geprobeerd om een antwoord op de vraag te geven of er negatieve effecten zijn en hoe deze zich uiten. De hoofdvraag luidt als volgt:

Wat zijn de effecten van migratie op micro en macro niveau op het land van herkomst, in dit geval de Filipijnen?

Onder effecten wordt vooral verstaan of er sprake van *brain drain* of *brain gain* is en hoe men kennis van migranten gebruikt om ontwikkeling aan te drijven. Het is vanzelfsprekend dat hierbij ook de fiscale effecten van *remittances* een rol zullen spelen. Mijn oogmerk ligt bij de investeringen die

medemogelijk gemaakt worden door de geldstromen van migranten. Het onderscheid tussen micro en macro niveau is volgens mij belangrijk. Met de term micro niveau worden de gevolgen voor huishoudens bedoelt en met macro niveau worden de effecten en gevolgen voor een hele regio resp. land bedoelt.

Hieronder volgen deelvragen. De subvragen die een aanvulling bieden en dieper ingaan op de casus zijn:

Kan migratie een positieve bijdrage leveren aan het verbeteren van de economische en sociale situatie van het land van herkomst?

- *Welke effecten hebben sociale en fiscale remittances?*

De focus ligt hierbij bewust op het hele land. Hierbij wordt niet specifiek ingegaan op een bepaalde regio maar het worden enkele regio's en gebieden genoemd waar interessante ontwikkelingen plaats hebben gevonden. Regio's waar weinig of geen migranten vandaan komen worden buiten beschouwing gelaten.

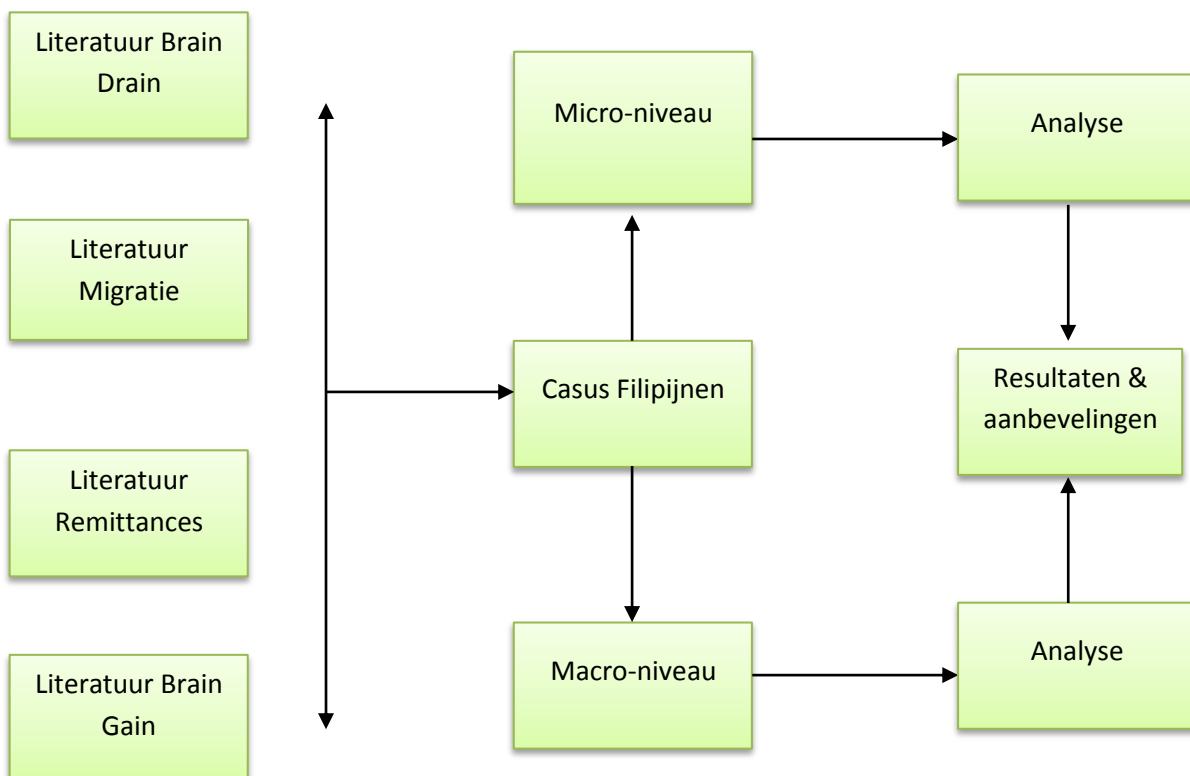
- *Welke gevolgen treden op op macro ?*
- *Welke gevolgen treden op op micro niveau?*
- *Is er op de Filipijnen sprake van brain gain veroorzaakt door migratie?*
- *Welke rol spelen TCOs bij het overdragen van kennis?*
- *Hoe wordt in de Filipijnen omgegaan met de kennis en ervaringen die migranten hebben opgedaan?*
- *Welke programma's bestaan er in de Filipijnen om de kennis van de remigranten effectief te benutten en de ontwikkeling aan te drijven?*
- *Welke negatieve gevolgen treden op in verband met migratie in de Filipijnen? Meer specifiek: is op de Filipijnen sprake van brain drain veroorzaakt door migratie?*

Op de vragen zal ik antwoord geven in hoofdstuk vier wat de analyse van mijn bachelor thesis vormt. Door antwoord op de bovenstaande subvragen te geven zal het mogelijk zijn om antwoord op de

hoofdvraag van dit onderzoek te geven. De subvragen gaan afzonderlijk in op de verschillende effecten van migratie en geven daardoor dieper inzicht.

1.4 Onderzoeksmodel

Het onderzoeksmodel (Figuur 1) is een visuele en schematische weergave van dit onderzoek zijn. Daardoor heb ik een idee gekregen van de globale stappen die ik in mijn onderzoek moest zetten om de doelstelling te bereiken. Het onderzoeksmodel heeft verschillende voordelen. In de eerste plaats geeft een onderzoeksmodel al vóór aanvang van het onderzoek aan alle betrokkenen (opdrachtgever, student(e), begeleider) een compact en helder beeld van de aard van het onderzoek en van de te verwachten resultaten (Verschuren & Doorewaard, 2007, p.85). Ten tweede heeft de schematische weergave van het onderzoeksmodel ook een streke communicatieve functie (Verschuren & Doorewaard, 2007). In de derde plaats zet het maken van een onderzoeksmodel aan tot het kiezen van relevante literatuur en maakt het duidelijk hoe en vanuit welke optiek deze literatuur moet worden bestudeerd (Verschuren & Doorewaard, 2007). Een andere voordeel welke een onderzoeksmodel met zich meebrengt is het feit dat het behulpzaam is bij het maken van de vraagstelling. Een vijfde en laatste voordeel van een onderzoeksmodel is dat het nuttig kan zijn bij de rapportage. Hieronder vindt u het onderzoeksmodel (Figuur 1).

Figuur 1: Onderzoeksmodel

Het onderzoeksmodel bestaat uit verschillende stappen. De eerste bestaat uit de analyse van de recente literatuur over migratie. Hierbij zullen kort enkele beweegredenen voor migratie aan bod komen. Daarna volgt een samenvatting van de gevolgen van migratie op het land van herkomst. De theoriën over *remittances*, *brain drain* en *brain gain* staan hierbij centraal. De theoriën zullen de basis vormen voor de analyse van de effecten van migratie in de Filipijnen. De positieve en de negatieve effecten van migratie zullen tegenovergesteld worden. De effecten en gevolgen van *remittances* op micro en macro niveau en de hieruit resulterende investeringen om de economische en sociale ontwikkeling aan te drijven staan in deze bachelor thesis centraal. Onder macro niveau wordt in deze bachelorthesis vooral de situatie voor het hele land en de staat opzich verstaan. Het heeft betrekking op nationale, economische gebeurtenissen. Micro niveau heeft betrekking op individuele huishoudens en welke gevolgen voor families ontstaan. Naast de fiscale *remittances* zijn ook sociale *remittances* van belang en worden bij de analyse mee genomen.

Daarnaast wordt gekeken of er sprake van *brain drain* of *brain gain* op de Filipijnen is. Een deel van de analyse zal gericht zijn op openbare programma's welke beogen migranten terug te brengen naar hun geboorteland om hun opgedane kennis te gebruiken om de inheemse economie te steunen en maatschappelijke ontwikkeling te stimuleren. Hierbij zal gekeken worden naar de gevolgen op micro- en macro- niveau.

De negatieve gevolgen van migratie zullen daarbij niet buiten beschouwing gelaten worden. Om dit beter in kaart te brengen zal gekeken worden hoe veel hoogopgeleide werknemers vertrekken.

De theoretische onderbouwing hiervoor volgt vanuit studies over *brain drain* en *brain gain*.

Daarna volgt een analyse van de gevolgen van migratie op de Filipijnen. Ik zal proberen de belangrijkste gevolgen die met migratie te maken hebben in kaart te brengen.

De laatste stap bestaat uit een samenvatting van de resultaten en daarnaast zal ik proberen aanbevelingen te maken hoe men migratie kan gebruiken om de ontwikkeling aan te drijven.

1.5 Maatschappelijke relevantie

Het onderzoek zal inzicht geven in de financiële en sociale gevolgen van migratie op de Filipijnen. Deze inzichten zijn van maatschappelijke relevantie want men kan deze gebruiken om migratie zodanig te utiliseren om ontwikkeling aan te sporen. De inzichten die in dit onderzoek aangetoond worden kunnen ook behulpzaam zijn voor andere landen en kunnen nuttig zijn bij verschillende ontwikkelingsvraagstukken die te maken hebben met migratie. De Filipijnen en de lange migratiegeschiedenis laat zien hoe men migratie effectief kan benutten om de inheemse economie te stimuleren en waarbij er iets valt te verbeteren.

1.6 Wetenschappelijke relevantie

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek constitueert zich in het toenemende interesse in migratie, veroorzaakt door toenemende globalisering en stijgende labour mobility. Als gevolg daarvan zijn al een aantal publicaties verschenen waarin of de effecten van migratie op het gast land of de financiële effecten van migratie op het geboorteland of de sociale effecten van migratie op het geboorteland in kaart zijn gebracht. Wescott deed onderzoek naar het *brain gain* fenomeen en ook Levitt deed onderzoek naar de effecten van sociale *remittances*. De World Bank heeft ook een aantal studies gepubliceerd waarin de effecten van fiscale *remittances* aan bod kwamen maar er is nog geen onderzoek gedaan waarin allebei, sociale en financiële effecten, in een scriptie aan bod komen. Op de rol van de staat en de rol van de migranten wordt kort ingegaan. Indien men zowel de sociale als ook de financiële effecten kent is het mogelijk hierop in te spelen om aanbevelingen voor ontwikkelingslanden te doen om migratie te benutten om de inheemse economie aan te drijven. Door de kritische beschouwing van de effecten van zowel fiscale en sociale *remittances* is het mogelijk om aan het eind aanbevelingen te doen om migratie beter te gebruiken om de ontwikkeling op de Filipijnen duurzaam en effectief te benutten.

1.7 Opzet v. d. Scriptie

In hoofdstuk 2 komen enkele theorieën over de gevolgen en effecten van migratie aan bod. Daarnaast is er ook een conceptueel model om de werkwijze toe te lichten en enkele begrippen m.b.t. migratie worden uitgelegd. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de methodologie, de onderzoeksstrategie en het onderzoeksmateriaal beschreven. Hoofdstuk 4 vormt het empirische gedeelte van deze bachelorthesis. Hierbij worden de theorieën op de empirische bevindingen toegepast. In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 5, wordt de conclusie uiteengezet. Daarnaast worden enkele aanbevelingen gedaan hoe men migratie kan gebruiken om ontwikkeling aan te drijven. Hiernaast is er ook ruimte voor een kritische zelfreflectie om de zwakten van deze bachelorthesis te belichten.

2 Theorie

Enkele theorieën over migratie en de gevolgen en effecten zijn al in de inleiding aan bod gekomen maar in deze paragraaf zal er dieper op ingegaan worden. Hierbij zijn vooral de theorieën over de verschillende gevolgen van migratie voor het land van herkomst belangrijk. De begrippen fiscale en sociale *remittances* worden uitgelegd en de theorieën over *brain drain* en *brain gain* zullen aan bod komen. De genoemde theorieën dienen als basis bij de latere analyse.

2.1 Internationale migratie

In deze paragraaf zullen enkele theorieën aan bod komen die het fundament voor de latere analyse vormen. De begin van deze paragraaf bestaat uit een korte definitie van internationale migratie en de vormen van migratie om de lezer een beeld te geven wat migratie eigenlijk inhoudt.

De traditionele manier om migratie te verklaren komt oorspronkelijk van de *Chicago School* en is aan het begin van de twintigste eeuw ontstaan (Potter et al., 2008). De Chicago School maakt bij de analyse van beweegredenen voor migratie gebruik van push- en pull-factoren die verantwoordelijk zijn voor migratie. Onder pull-factoren worden alle factoren verstaan die verantwoordelijk zijn voor een onbevredigend situatie in het land van herkomst (Heintel, Husa & Spreitzhofer, 2005). Volgens Heintel, Husa en Spreitzhofer (2005) kan men oorlog, achtervolging (religieus, politiek, achtervolging op grond van geslacht), armoede, honger, milieurampen (klimatologische omstandigheden) en globalisering (meer mobiliteit) tot de push-factoren rekenen. Lee voegt hier nog enkele andere factoren toe maar dit tot nu toe. Pull-factoren of aantrekkelijkheidsfactoren hebben vaak te maken met een beeld dat iemand van een bepaalde regio heeft. De pull-factoren die verantwoordelijk zijn voor migratie zijn volgens Lee (1966) werkgelegenheden, betere levensomstandigheden, genot, scholing of opleiding, betere medische verzorging, aantrekkelijk klimaat, zekerheid, familierelaties, industrie en betere kans op huwelijk. Hoe dan ook worden bij recente studies andere factoren mee betrokken zoals geschiedenis, cultuur en identiteit en dit offreert daardoor een andere perspectief op migratie. Migratie ontstaat dus uit verschillende redenen maar de invloedrijkste zijn dan wel economische redenen.

2.1.1 Positieve en negatieve gevolgen van migratie

Na een eerste inleiding m.b.t. migratie als proces volgt hier een analyse van theorieën m.b.t. de impact en gevolgen van migratie wat de feitelijke kern is van dit onderzoek. De focus ligt op de gevolgen van migratie op het land van herkomst want dit zal nuttig zijn bij de latere analyse.

In het algemeen worden in boeken en in recente studies vaak dezelfde gevolgen van migratie voor het land van herkomst genoemd. Deze zullen in de volgende paragrafen aan bod komen.

Het debat rond migratie kent twee hoofdstromingen. Aan de ene kant wordt migratie vaak positief beoordeelt. Vooral het geld dat migranten naar hun land van herkomst sturen wordt gezien als een bron van ontwikkeling. Hiernaast noemt Stalker in zijn boek nog enkele andere effecten voor het land van herkomst. Voor het individu betekent migratie de mogelijkheid om de werkloosheid te ontsnappen en biedt de kans op training en scholing en men maakt nieuwe culturele ervaringen (Stalker, 2000). Voor de gemeenschap betekent migratie eveneens een reductie van de werkloosheid. Andere positieve effecten zijn de kennis en vaardigheden van terugkerende migranten en de opbouw van TCOs (Stalker, 2000).

De negatieve gevolgen van migratie voor het individu ziet Stalker (2000) in de slechte werkomstandigheden van migranten, het racisme tegenover migranten en de scheiding van de eigen familie. De negatieve gevolgen voor de gemeenschap zijn *brain drain*, het verlies van *highly skilled* experts en jonge werknemers waardoor een vertraging bij technische innovaties kan ontstaan. Verder zorgt migratie voor een stijgende ongelijkheid tussen families met migratieachtergrond en families zonder leden in het buitenland (Stalker, 2000). Hiernaast bestaat de kans dat het land afhankelijk wordt van de remittances wat de eigene ontwikkeling kan belemmeren.

2.1.2 Remittances

Een direct gevolg van migratie, die vaak in de literatuur genoemd wordt, zijn *remittances*. De International Organization for Migration (IOM) hanteert voor *remittances* de volgende definitie:

„[...] Migrant remittances is defined broadly as monetary transfers that a migrant makes to the country of origin. In other words, financial flows associated with migration.“
(IOM, 2006).

In deze bachelor thesis wordt bewust de definitie van *remittances* van de IOM gehanteerd want het gaat in de analyse om de gevolgen van migratie op het land van herkomst. *Remittances* kunnen ook bestaan uit geld of goederen die families naar migranten sturen maar dit is hier niet van toepassing. *Remittances* worden dus gedefinieerd als geld dat migranten naar hun land van herkomst sturen om daarmee de eigen familie of de lokale economie te steunen. Volgens de Wereldbank bedroegen *remittances* in 2005 rond 167 miljard US Dollar.

De globale ontwikkelingshulp was volgens de *Organization for Economic Co-operation and Development* minder dan de helft, namelijk 78,6 miljarden US Dollar (OECD, 2005). Voor ontwikkelingslanden zijn *remittances* een van de grootste bronnen van externe financieringen die zelf officiële ontwikkelingshulp overtreffen (World Bank, 2010). Maar de definitie van *remittances* is

niet alleen fiscaal van aard, echter wordt ook met niet economische elementen rekening gehouden (Goldring, 2003). Nichols (2002) legt de klemtoon op de importantie van kennis, vaardigheden en technologie die door de terugkerende migranten terug gebracht worden naar het land van herkomst. In dit verband zijn TCO's cruciaal. TCOs zijn een verbinding tussen migranten en hun geboorteland/regio. TCOs kunnen een bijdrage leveren en behulpzaam zijn bij het transfereren van vaardigheden en kennis door middel van netwerken van professionele migranten zoals doctoren, landbouwkundige en ingenieurs (Smith & van Naerssen, 2009). Daardoor zijn TCOs soms beter in staat en effectiever bij ontwikkelingsvraagstukken dan NGOs omdat zij een sterker engagement en motivatie hebben.

De effecten van *remittances* vinden op verschillende schalen plaats. Page en Plaza (2005) noemen drie basis motieven voor *remittances*: naastenliefde, assurantie en investment. Maar de motieven verschillen per land en binnen een land geven verschillende motieven een verklaring voor het sturen van *remittances* (Page & Plaza, 2005).

Op huishoudelijk niveau dragen fiscale *remittances* bij aan een verbetering van de levensomstandigheden en substantiële behoeften. Volgens het IOM (2006) zorgen stijgende uitgaven voor voedsel en wonen, gecombineerd met betere kennis op het gebied van gezondheid en hygiëne voor een hogere productiviteit en een positieve ontwikkeling op het gebied van human kapitaal, voorbeelden zijn Pakistan en de Pacifische eilanden (Gosh, 2006). Een andere positief effect van *remittances* op huishoudelijk niveau is een betere opleiding voor kinderen. Dit wordt als sleutel-factor voor de toekomstige ontwikkeling van *human capital* gezien. Kinderen uit een familie die gebruik maakt van *remittances* zijn gezonder en blijven langer op school en huishoudens met migranten zijn eerder gewilt om in de opleiding van hun kinderen te investeren. Maar toch is het causale verband tussen *remittances* en een betere opleiding niet eenduidig (Gosh 2006).

De effecten van fiscale *remittances* op de gemeenschap en lokale regio's zijn niet te overzien. *Remittances* worden in de bouw van moderne huizen, de verhoging van de productiviteit in de landbouw en voor het oprichten van kleine business bedrijven gebruikt. Maar *remittances* hebben vaak ook negatieve effecten op lokaal niveau. Zo blijkt uit onderzoek dat door *remittances* de productiviteit van de landbouw sector terug gaat omdat mensen niet meer werken en alleen van de *remittances* leven (Görlich, D., Mahmoud, T.O. & Trebesch, C., 2007). Toch worden de effecten van *remittances* vaak positief beoordeelt. Zo worden ze in de meeste ontwikkelingslanden gebruikt om scholen te bouwen en het leven van de lokale bevolking te verbeteren. Dit gebeurt vaak doordat meerdere migranten die in het buitenland leven hun geld gezamenlijk naar het land van herkomst sturen. Deze investeringen in sociale projecten en in de infrastructuur zorgen voor een verhoging van de welvaart in kleine gemeenten en provincies.

Op macro-niveau kunnen *remittances* bijdragen aan de ontwikkeling, vooral in landen waar *remittances* een belangrijke bron van buitenlandse investeringen en een belangrijk supplement van het GDP zijn (Gosh, 2006). Maar als landen te veel op de steun door *remittances* rekenen kan dit door een plotselinge verandering van de *remittance-flow* tot een verslechtering van de economie leiden omdat zij dan te afhankelijk zijn van deze fiscale stromen. De invloed van *remittances* wordt in hoofdstuk 4 behandeld.

2.1.2 Brain drain

Een andere fenomeen dat in het land van herkomst vaak in verband gebracht wordt met migratie is *brain drain*. De oorspronkelijke theorie over migratie en *brain drain* werd door Gruber en Scott in 1966 gepubliceerd. *Brain drain* is een negatieve effect van migratie veroorzaakt door het vertrekken van hoogopgeleide bevolking (Batista, C., Lacuesta, A. & Vicente, P.C., 2007).

Daardoor ontstaan nadelen voor de lokale economie. Kennis en arbeidskracht gaat hierdoor verloren. Page en Plaza assumeren verder:

In addition, there may be fiscal losses from three sources: i) lower returns on public investments in education when higher education is subsidized by the government; ii) the cost of training replacement workers; and iii) the loss in current and future income tax revenues (Page & Plaza, 2005, p.23). Dat betekent dat de regering het minder wenselijk vindt om in hoger onderwijs te investeren, hogere kosten voor het training van hulpkrachten en verlies bij de inname van huidige en toekomstige belastingmiddelen.

Levitt (1996) zegt over *brain drain* dat meestal de meest productieve leden van de gemeenschap degene zijn die zich verplaatsen en migratie daarom bijdraagt aan een tekort van hoog opgeleide werknemers en het vermindert de *human resource pool*. Door dat hoog opgeleide werknemers en arbeidskrachten vertrekken ontstaan nadelen voor de nationale economie en voor het nationale onderwijssysteem want de regering investeert minder geld in de opleiding. De regering ziet deze investeringen als minder belangrijk want de baten van deze investeringen komen dan vaak het ontvangende land ten goede. Dit heeft tot gevolg dat landen met veel migratie een minder goed onderwijssysteem hebben waardoor ze slechter in staat zijn om met andere landen te concurreren. Hierop wordt ingegaan in hoofdstuk 4.

2.1.3 Social Remittances

Social remittances zijn ideeën, gedachten, vaardigheden die migranten hebben opgedaan in het gastland tijdens migratie en deze worden overgedragen naar het geboorteland. Levitt (1996) maakt een onderscheid tussen vier verschillende vormen van *social remittances*, namelijk *normative structures, identities, systems of practices* en *social capital*.

De eerste vorm, normatieve structuren, zijn ideeën, waarden en gedachten. Ze bestaan uit normen, denkbeelden, standards voor handelingswijzen, geaccepteerde principes voor de deelname aan de gemeenschap en ambities voor sociale mobiliteit (Levitt, 1996). Daardoor heeft het grote invloed op het land van herkomst en kan de perceptie van de mensen die achter gelaten worden sterk beïnvloed worden.

De tweede vorm van *social remittances* zijn identities. Hiermee wordt bedoelt dat opvattingen over geslacht en ethische identiteit overgedragen worden. Bij de studie van migranten uit Miraflores (zie Levitt 1996) ontstaat een verandering van de perceptie van wat men denkt wat een man hoort te doen. Dit zorgt in het land van herkomst voor een verschuiving van de perceptie over *gender-roles* (Levitt, 1996).

Het derde type van *social remittances* zijn *systems of practices*. *Systems of practices* zijn handelingen die bepaald worden door normatieve structuren (Levitt, 1996). Dit heeft betrekking op huishoudelijke taken, religieuze procedures en motieven voor sociale en politieke participatie. Binnen bedrijven en organisaties kan dit voor verandering in de leiderstijl leiden en invloed op de organisatie hebben.

De vierde en laatste vorm van social remittances is het sociaal kapitaal. Levitt (1996) maakt de volgende uitspraak over sociaal kapitaal:

Both the values and norms on which social capital is based, and social capital itself, are socially remitted.

Sociaal kapitaal zijn zodoende relaties en netwerken die mensen met andere hebben. Baker (1990) zegt over social kapitaal:

[...]a resource that actors derive from specific social structures and then use to pursue their interests; it is created by changes in the relationship among actors .(Baker, 1990, p. 619).

In deze bachelorthesis wordt vooral naar de ideeën, gedachten en vaardigheden gekeken die migranten in het buitenland hebben opgedaan en overdragen naar de Filipijnen. Dit komt in hoofdstuk 4 aan bod.

2.1.4 Brain Gain

Brain drain valt onder social remittances maar om duidelijk te maken wat de begrip inhoudt wordt hier apart op ingegaan.

In de afgelopen tijd krijgen de stemmen rond de *brain gain* theorie steeds meer gehoor. Bij *brain gain* of *brain circulation* of *brain exchange* is er sprake van een aanwas van het substantiële human kapitaal veroorzaakt door het terugkeren van hoog opgeleide migranten (Hunger, 2003). Door hun opleiding en hun kennis zijn ze van cruciaal belang om de ontwikkeling van de nationale economie aan te drijven. *Brain gain* of de aanwas van kennis en vaardigheden maken deel uit van *social*

remittances. De kennis kan in het land van herkomst toegepast worden op de nationale economie en mensen zijn daardoor in staat om zich zelf te voorzien en de ontwikkeling in hun eigen land te steunen en aan te drijven. Het vertrekken van highly skilled experts wordt in hoofdstuk 4 behandeld.

2.1.5 Diasporas

Het transfereren van kennis en vaardigheden kan zich op verschillende manieren voordoen. Het gebeurt of door de opbouw van diaspora-netwerken of door de terugkeer van migranten of door een combinatie van allebei (Hunger, 2003). Diaspora Filantropie- de private donaties van diasporas naar hun land van herkomst- is geen nieuwe fenomeen (Newland, Terrazas & Munster, 2010). Voor een land dat arbeidskrachten stuurt kan de diaspora een belangrijke bron en mediator voor research en innovatie, technologische transfer zijn en maakt ontwikkeling mogelijk (Page & Plaza, 2005). Betrokkenheid van de diaspora bij de inheemse economie kan verschillende vormen aannemen. Hieronder worden enkele genoemd:

- overeenkomsten om technologie transfers en know-how transfers tussen diaspora bedrijven in het gastland en bedrijven in het thuisland mogelijk te maken
- directe investeringen in lokale bedrijven in de vorm van joint venture
- terugkeer naar een permanente arbeidsparticipatie in het land van herkomst nadat men werkervaringen in het gastland heeft opgedaan (Page & Plaza, 2005).

In de literatuur worden nog andere vormen van betrokkenheid genoemd maar deze zijn hier niet verder van belang en worden daarom buiten beschouwing gelaten.

Volgens Page en Plaza (2005) varieert de overdracht van kennis en is afhankelijk van het diaspora netwerk. Zij onderscheiden tussen 1) netwerken van wetenschappers en R&D personeels 2) business netwerken van kennis intensieve start-ups 3) netwerken van experts werkzaam voor multinationals.

2.2 Conceptueel model

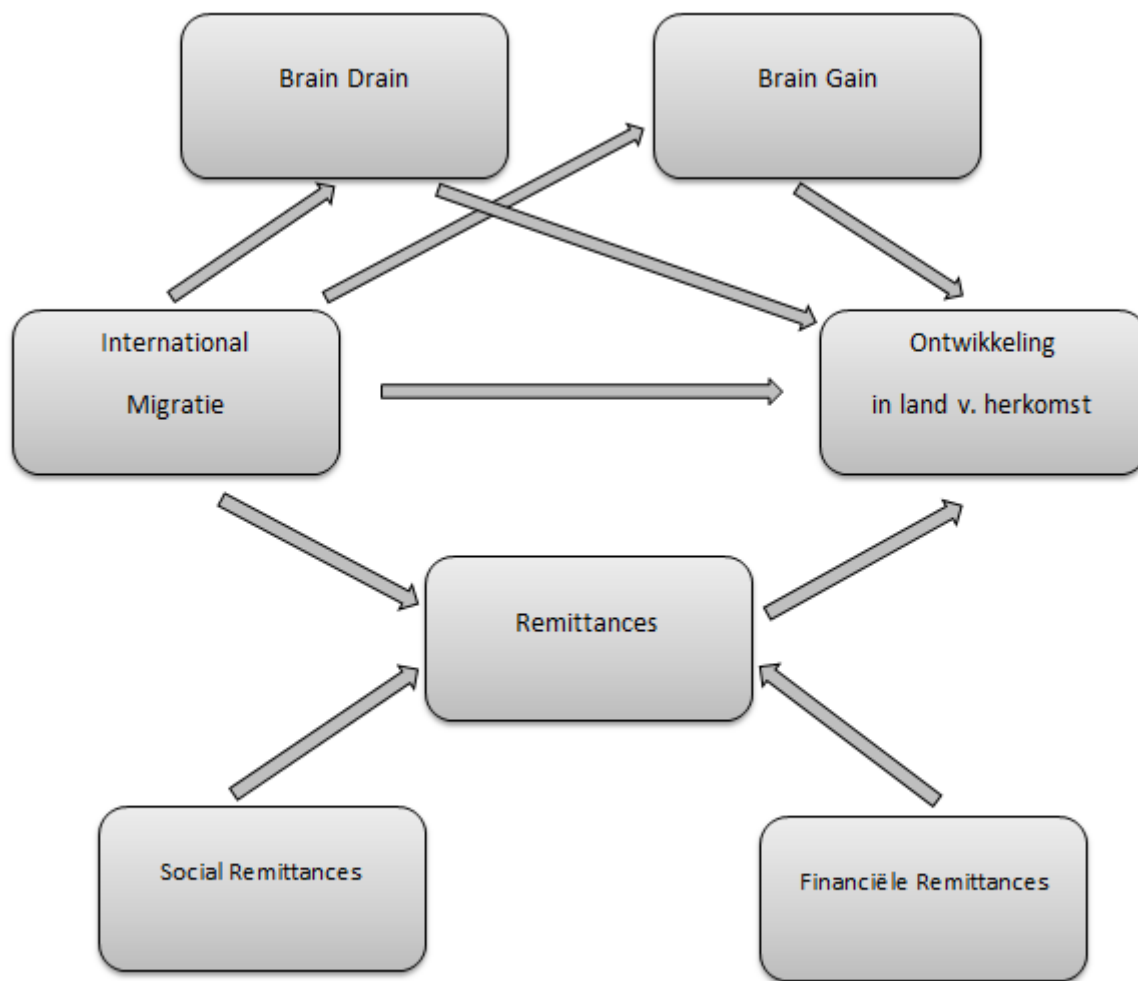
In het hierop volgende conceptuele model staat centraal hoe migratie een bijdrage zou kunnen leveren aan sociale en economische ontwikkelingen in het land van herkomst.

Uit dit model volgt een conceptuele operationalisering van dit onderzoek waarbij de aandacht zich richt op de hoofdthema's *remittances*, *brain drain* en *brain gain*.

De effecten van migratie zijn vooral fiscaal van aard door het sturen van geld (*financial remittances*).

De geldstromen worden beïnvloed door *Diaspora Philanthropy*, de verbinding van migranten met hun geboorteland. Bij de analyse van deze geldstromen zal vooral gekeken worden hoe deze bijdragen aan de ontwikkeling en wat er precies mee gedaan wordt. Een negatief effect van migratie is *brain drain*, het vertrekken van hoog opgeleide arbeidskrachten. Daardoor ontstaan nadelen die economisch en sociaal van aard zijn. Zoals al in het theoretisch kader gezegd kan het vertrekken van

hoog opgeleide ervoor zorgen dat investeringen in hoger onderwijs en scholen stagneren. Daarom is er in dit onderzoek gekeken of er op de Filipijnen daadwerkelijk sprake is van *brain drain* en welke gevolgen dit heeft.

Figuur 2: Conceptueel model

Een positief effect van migratie die in de afgelopen jaren vaker genoemd wordt is *brain gain*. Dit is het pendant van *brain drain*. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat migranten door het overdragen van hun kennis en ervaringen een positieve bijdrage kunnen leveren voor de economische en sociale ontwikkeling van hun geboorteland. Om te bepalen of er sprake is van *brain gain* is in dit onderzoek de aanwas van human en sociaal kapitaal in kaart gebracht door te kijken welke vormen van kennis overdracht op Filipijnen bestaan en hoe deze gebruikt worden. *Brain gain* of het vergaren van kennis kan men ook tot sociale *remittances* rekenen maar ik heb hier ter verduidelijking ervoor gekozen om dit apart te zetten.

Deze drie factoren zullen in de analyse verder aan bod komen en een antwoord op de vraag geven of migratie en remigratie een positieve effect op de ontwikkeling van de Filipijnen hebben.

2.3 Operationalisatie

Migratie:

Deze bachelor thesis beperkt zich tot vrijwillige migratie naar het buitenland die langer duurt dan een half jaar. Dit heeft verschillende redenen. Ten eerste heeft dit een organisatorische aspect. Vrijwillige migratie wordt beter gedocumenteerd en de cijfers zijn betrouwbaarder. Ten tweede is in deze thesis ervoor gekozen om long-term migratie te onderzoeken omdat migranten tijd nodig hebben om kennis en vaardigheden te verwerven.

Remittances:

Remittances worden verstaan als geldstromen zowel uit het gastland naar het land van herkomst als ook geldstromen en goederen van het geboorteland naar migranten in een gastland. In deze analyse worden *remittances* zowel gedefinieerd als geldstromen vanuit een gastland naar het land van herkomst als ook sociale *remittances* in de vorm van kennis en vaardigheden.

Diaspora Filantropie:

De private of gemeenschappelijke verbinding van diasporas met hun geboorteland. Diasporas bestaan uit een groep van migranten die zich gezamenlijk inzetten voor het transferen van geld en kennis naar hun geboorteland.

TCOs:

TCOs zijn *transnationale community organizations*. Ze vormen een verbinding tussen de diaspora in het buitenland en de bevolking in het land van herkomst. Ze zijn daardoor een belangrijke schakel tussen de migranten en de Filipijnen.

Brain drain:

Brain drain is een negatief effect van migratie veroorzaakt door het vertrekken van hoogopgeleide bevolking (Batista, C., Lacuesta, A. & Vicente, P.C., 2007).

Brain gain:

Brain gain wordt gedefinieerd als een aanwas van het substantiële human capital veroorzaakt door het terugkeren van hoog opgeleide migranten (Hunger, 2003). Maar niet alleen als migranten terugkeren wordt het *brain gain* fenomeen waargenomen. Het transferen van kennis kan ook via netwerken gebeuren. Het is de uitwisseling van kennis tussen migranten (diasporas) en het geboorteland.

Effecten:

De effecten of gevolgen die ontstaan op grond van migratie. Dit kunnen zowel positieve als ook negatieve zijn. In deze bachelor thesis worden vooral de effecten van financiële als ook sociale *remittances* en het fenomeen *brain drain* en *brain gain* nader belicht.

Macro niveau:

Met macro-niveau worden de gevolgen voor de economie op regionaal of nationaal niveau bedoeld. Dit kan een gemeente of stad zijn of het land als geheel. Macro niveau beschrijft de gevolgen van migratie voor het hele land.

Micro niveau:

Het begrip micro- niveau heeft betrekking op de huishoudelijke schaal. Het gaat hier vooral om families en hun verwanten.

3 Methodologie

In deze paragraaf worden de onderzoeksstrategie en het onderzoeksmateriaal besproken om de lezer inzicht te geven in de wijze van werken bij deze bachelorthesis. De onderzoeksstrategie is bij een onderzoek van groot belang. De onderzoekseenheden in deze bachelorthesis zijn de verschillende effecten en gevolgen van internationale migratie.

3.1 Onderzoeksstrategie

Dit onderzoek beoogt een diepgaande kwalitatieve analyse van de effecten van migratie op de Filipijnen uit te voeren. Er is gekozen voor een kwalitatieve analyse want het gaat in deze bachelorthesis om diepgaande inzichten en de achterliggende gevolgen van migratie op de Filipijnen. Dit onderzoek is empirisch van aard, echter secundair empirisch, en zal berusten op de recente literatuur omdat het helaas niet mogelijk is om zelf middels veldwerk de invloed van migratie op de Filipijnen zelf te observeren. Voornamelijk is dit een bureauonderzoek en de analyse zal op secundair empirisch materiaal berusten wat door anderen is verzameld. Bureauonderzoek is een onderzoeksstrategie waarbij de onderzoeker gebruikmaakt van door anderen geproduceerd materiaal, dan wel waar hij of zij probeert via reflectie en het raadplegen van literatuur tot nieuwe inzichten te komen (Verschuren & Doordewaard, 2007, p.201).

De focus zal op de besteding van *remittances* komen te liggen. De theorie over *brain drain* en *brain gain* zullen hier tegenovergesteld worden. Voor een groot deel heb ik informatie uit schriftelijke bronnen gehaald zoals de publicaties van andere wetenschappers en data van de World Bank. De teksten en publicaties die ik gebruik zijn wetenschappelijk van aard. Bovendien zijn statistieken van de World Bank en van de Asian Development Bank in deze thesis opgenomen. Helaas zijn er weinig informatie over de terugkeer van migranten te vinden. Zoals Go (2012) al opmerkte bestaan er op de Filipijnen geen procedures om de gegevens van terugkerende migranten, hoog opgeleide of niet, studenten of gepensioneerden te verzamelen. Daardoor was het ook moeilijk om erachter te komen welke invloed terugkerende migranten op de Filipijnen hebben. De studies van Clay Wescott, die zich richt op de invloed van remittances, sociale en financiële, vormen een groot deel van de data waarop deze bachelor thesis gebaseerd is.

3.2 Onderzoeksmateriaal

Het onderzoeksmateriaal bestaat uit studies en publicaties van andere wetenschappers. Publicaties van Wescott, Levitt maar ook van Western Union en de World Bank zijn opgenomen in het onderzoek.

Daarnaast heb ik gekeken naar de investeringen die mogelijk gemaakt worden door *remittances*. Hierbij lag mijn focus op verschillende programmas waaronder het LINKAPIL programma en hoe het geld geïnvesteerd werd. De verschillende organisaties en hun programmas waren de basis om de effecten van *remittances* te analyseren. De bronnen en het onderzoeksmateriaal bestaat uit de recente wetenschappelijke literatuur. Hier werd vooral naar programma's gekeken die bedoelt zijn om migranten weer terug naar hun land van herkomst te brengen. Verder van belang zijn de mogelijkheden om kennis en ervaringen over te dragen van het gastland naar het land van herkomst. De manieren van deze transfers en de effectiviteit hiervan staan hierbij centraal en vormen de hoofdlijnen van dit onderzoek. Een analyse van de netwerken en hun effectiviteit stond hierbij centraal. Daarvoor was een nauwkeurige inhoudsanalyse nodig. De focus lag op de verschillende studies van andere en de informatie die men op de verschillende sites kon vinden.

3.3 Reflectie op het onderzoeksproces

In eerste instantie was het de opzet om zelf enig empirisch onderzoek te verrichten. Ik heb rond 25 organisaties benadert maar van geen enkele een antwoord gekregen. In de publicaties die ik heb gebruikt heb ik vaak gelezen dat er weinig of geen responsie van de organisaties is. Helaas was het daardoor heel moeilijk om echt nieuwe inzichten te krijgen. Uiteindelijk kreeg ik toch de kans om mijn vragen naar Marie del Rosario- Apattad van de IOM en Catherine Calalay van de CFO te sturen. Helaas hadden de respondenten geen tijd om persoonlijk de vragen te beantwoorden. Ik heb daarom gebruik gemaakt van een vragenlijst die ik naar hun heb gestuurd. Daarnaast heb ik gebruik gemaakt van verschillende internet fora om ten minste een paar nieuwe inzichten te krijgen. Hierbij was vooral het *Brain Gain Network* behulpzaam. Mijn focus lag op discussies die over het *Balik-turo* programma ging. Door de discussie in deze fora te volgen was het voor mij mogelijk om een indruk te krijgen hoe kennis getransfereerd wordt en wat de valkuilen en problemen zijn die bij de kennisoverdracht ontstaan.

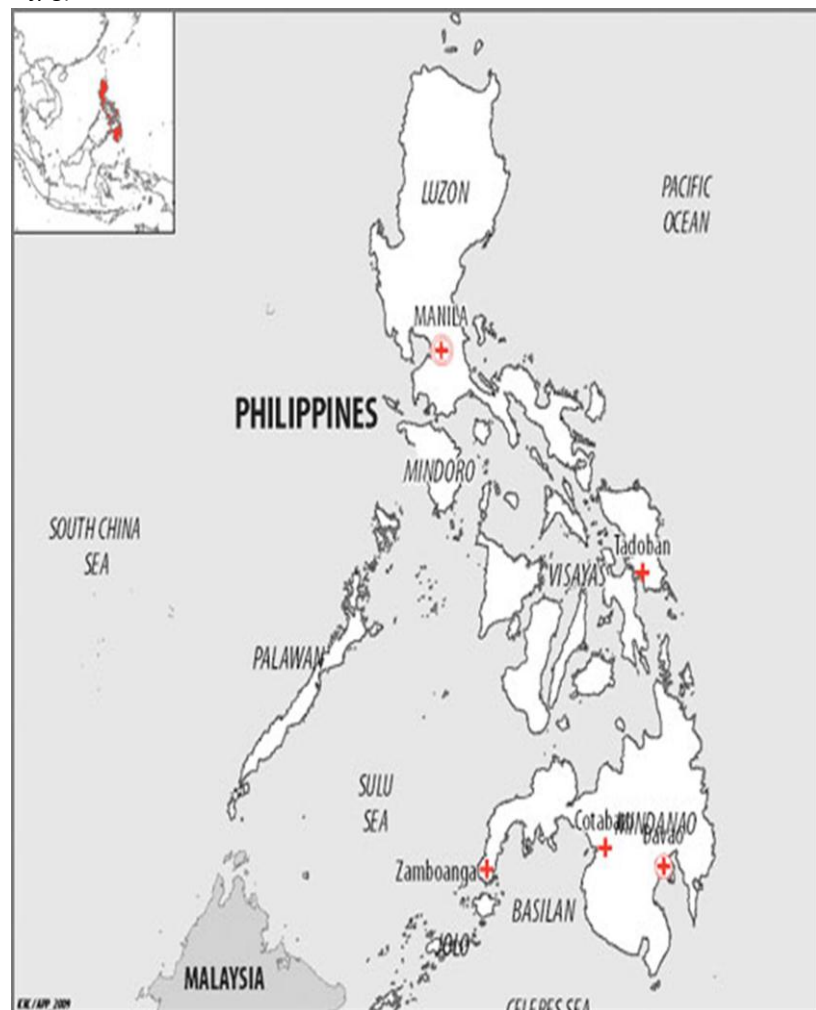
4 Migratie, een positieve bijdrage?

Dit hoofdstuk vormt een wezenlijk deel van de hele bachelor thesis. Hier wordt gekeken welke invloed van ca. 8 miljoen Filipijnse migranten, wat 10% van de hele bevolking, is. De theoriën uit hoofdstuk 2 worden toegepast op de casus Filipijnen. Hierbij wordt stap voor stap een verband gelegd tussen de theorie en de empirie. Begonnen wordt met een korte samenvatting van de (migratie)geschiedenis van de Filipijnen, waarbij de aandacht uitgaat naar 3 hoofdimensies zoals besproken aan het eind van hoofdstuk 2, om een duidelijk beeld van het land te krijgen.

4.1. Casus Filipijnen

De Filipijnen zijn een archipel in Zuidoost-Azië (zie figuur 2) wat uit 17 regio's bestaat waar rond 92,337,852 mensen leven. De human development index (HDI) ligt bij 0,630-één staat voor een hoog ontwikkelingsniveau en nul voor een heel lage ontwikkelingsniveau. Daardoor hebben de Filipijnen de 112 positie van 187 landen. De werkloosheid lag in 2009 bij 7,5% (WKO, 2011). Het bruto binnenlandse product per capita ligt bij 2,123 US dollar. De geschiedenis van de Filipijnen is kleurrijk en al vroeg gestempeld door

Figuur 3: De Filipijnen (Bron: http://genevalunch.com/files/2009/01/icrc_map_philippines_operations2009.jpg)

migratie. Aan het begin van de 20^e eeuw vertrokken al mensen vanuit de Filipijnen naar Californië en Hawaï om er te werken. In 1906 vertrokken de eerste migranten naar Hawaï om er in de landbouw te werken (Ang, 2008).

Sinds die tijd emigreren mensen vanuit de Filipijnen naar verschillende landen om ergens anders hun fortuin te maken of om überhaupt ergens de kans te hebben om geld te verdienen.

De tweede golf van migratie vond plaats in de naoorlogse tijd van de tweede Wereldoorlog. Toen kregen Filipinos die in de Amerikaanse leger in dienst waren de kans om naar de V.S. te emigreren. In de jaren 1960 werden de wetten rond migratie vanuit Azië naar de V.S., naar Canada en naar Australië versoepeld. In Europa werd zelfs een gast-arbeider programma geïntroduceerd waarop veel hoog opgeleide Filipinos beroep deden (Ang, 2008).

De derde golf van migratie vanuit de Filipijnen vond plaats in de jaren 1970 en gaat nog steeds door. In die tijd lag de werkloosheid bij rond 11,8% (Ang, 2008). Dit viel samen met de *oil boom* in het Midden Oosten waardoor veel gekwalificeerde en semi-gekwalificeerde werknemers gestimuleerd werden om te emigreren.

In 2006 werkten 8, 23 miljoen Filipinos in meer dan 190 landen (Ang, 2008). *Tabel 1* laat de belangrijkste eindbestemmingen zien. In de Appendix is nog een uitgebreide tabel te vinden waar alle migranten per land zijn opgenomen.

A stock of Overseas Filipino Population, Dec. 2005					
	REGION/COUNTRY	PERMANENT	TEMPORARY	IRREGULAR	TOTAL
	World Total	3,391,338	3,651,727	881,123	7,924,188
	Americas/Trust Terr.	2,758,067	304,457	357,923	3,420,537
	United States	2,326,675	111,835	157,998	2,723,182
	Asia, West	2,330	1,565,726	112,750	1,680,806
	Saudi Arabia	244	976,427	18,000	994,671
	Asia, East & South	186,906	891,088	238,238	1,316,232
	Japan	114,980	139,791	30,619	285,390
	Europe	211,351	523,442	123,282	858,075
	United Kingdom	52,977	72,638	7,480	133,095
	Oceania	232,366	57,692	31,770	321,828
	Australia	211,664	930	2,900	215,494
	Africa	318	61,525	17,160	79,003
	Seabased Workers		229,002		229,002

Tabel 1: Overseas Filipino population (Asis, 2006)

De *Philippine Overseas Employment Administration* (POEA) gaf aan dat in 2008 gemiddeld 3,386 Filipinos dagelijks het land verlieten om in het buitenland te werken. De aantal stijgt van jaar tot jaar. In 2008 werkten rond 8,2 miljoen Filipinos permanent of tijdelijk in 212 landen op de hele wereld. Dit is bijna 10% van de totale bevolking. 48% van hen waren permanente migranten, 44% waren tijdelijke overzeese werknemers en rond 8% waren illegale migranten (Go, 2012, p.9). De meerderheid van de permanente Filipijnse migranten werkt in de V.S. terwijl de meerderheid van de tijdelijke migranten in het Midden Oosten gevestigd is. Een klein aantal van migranten emigreren naar Europa, rond 8,5% zoeken hun fortuin in Europa.

De Filipijnse regering steunt en stimuleert migratie door verschillende programma's en biedt hulp bij problemen en de terugkeer van migranten. De rol van de natiestaat verandert hierdoor. De staat organiseert niet alleen de migratie en geeft aanleiding maar steunt deze proces actief. De staat opereert niet meer alleen binnen zijn eigen grenzen maar biedt ook buiten de grenzen houvast en steun voor zijn bevolking. Arbeidskracht wordt door deze houding een exportproduct. De staat exporteert zijn werknemers naar andere landen. Daardoor wordt geprobeerd de werkloosheid laag te houden en men hoopt op een economische vooruitgang. Maar de doelen van de regering zijn duidelijk. Migratie moet men steunen maar alleen voor een tijdelijk periode. De economische ontwikkeling van de Filipijnen wordt aangedreven door migratie maar moet vooral op de Filipijnen zelf plaats vinden.

Zoals hierboven al is aangeduid speelt de Filipijnse regering in op migratie en heeft zelf een speciale dag en een prijs voor migranten uitgevonden. De *modern-day-hero award* of "Bayong Bayani" is een prijs die wordt toegekend aan 20 uitmuntende migranten die morale sterkte, harde arbeid en een succes balaans bij het sturen van geld naar het land van herkomst gedemonstreerd hebben. In geen andere land staat migratie zo zeer in het middenpunt en krijgt zo veel aandacht. De verantwoordelijkheid voor ontwikkeling ligt dan ook voor een groot deel bij de migranten zelf.

Daarnaast zijn er verschillende organisaties die zich bezig houden met vraagstukken rond migratie. De meest bekende is de *Philippine Overseas Employment Administration* (POEA). De POEA werd opgericht in 1982 en is een overheidsdienst die zich bezig houdt met buitenlandse tewerkstellingen. Ze heeft vooral te maken met de accreditatie van geschikte bedrijven die gewild zijn om filipijnse werknemers in dienst te nemen. Verder houdt ze zich bezig met de bescherming van de rechten van Overseas Filipino Workers (OFWs), het afbakenen van grenzen wat betreft de minimumloon, biedt training programma's voor mensen die naar het buitenland willen gaan en helpt bij financiële vraagstukken (POEA, 2012). Ze biedt verder steun bij de voorbereiding om naar het buitenland te gaan en is medeverantwoordelijk voor het oprichten van opvangcentra in het buitenland.

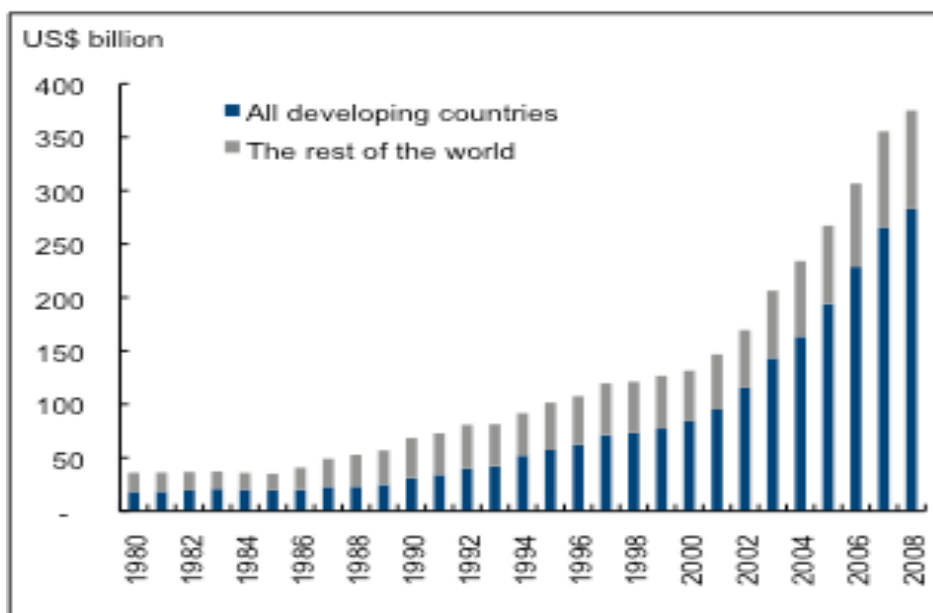
Naast de POEA houdt zich de *Overseas Workers Welfare Administration*, kort OWWA, bezig met de bescherming en het steunen van het welzijn en welbevinden van de Overseas Filipino Workers . De

OWWA ontwikkelt en implementeert programma's en services die vooral gericht zijn op de bescherming van de belangen en het welzijn van de OFWs waaronder b.v.b. het *Pre-Departure Education Program* dat bestemd is voor Filipinos die het land willen verlaten of verschillende reïntegratie programma's die proberen te helpen en steun te geven bij het terugkeren van migranten. Bovendien helpt de OWWA bij de opbouw van sociale netwerken in de bestemmingslanden, begeit families van migranten en is aansprakelijk voor kosten die ontstaan als mensen op grond van ziekte terug naar de Filipijnen moeten gaan.

Hier wordt al duidelijk hoe belangrijk migratie voor de Filipijnen is en daarom is het ook niet vreemd dat migratie vanuit de Filipijnen een hot issue is. De rol van de regering is in dit verband centraal want de nadruk welke de regering heeft op migratie en de verwachtingen die ze in de migranten heeft zijn immens.

4.2 Financiële remittances

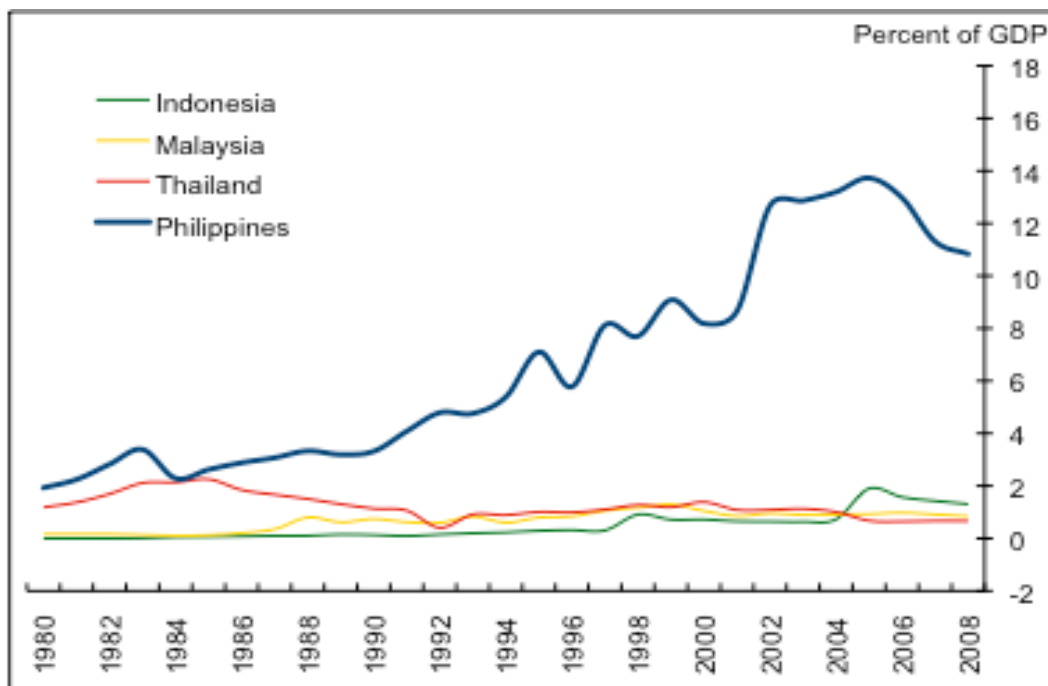
De stromen van *remittances* in de wereld groeien en hebben een grote invloed op de desbetreffende landen. *Remittances* stegen wereldwijd van 69 biljoen US\$ in 1990 naar 355 biljoen US\$ in 2007 (GCIM, 2005). Azië is de regio die het meeste geld ontving. In 2007 stroomde heel veel geld in de vorm van *remittances*, in totaal 102 biljoen US\$, naar ontwikkelingslanden. Dit zijn rond driekwart van de *remittances* (zie figuur 4). Daardoor kunnen *remittances* als een van de grootste bronnen van externe financieringsbronnen gezien worden. Voornamelijk zijn ontwikkelingslanden ontvanger van *remittances*, namelijk gaan 75% van de geldstromen naar ontwikkelingslanden (Western Union, 2008).

Figuur 3: Remittances wereldwijd (bron: World Bank, 2010)

De impact van fiscale *remittances* op de Filipijnen is cruciaal. Volgens de Verenigde Naties waren de landen die het meeste geld in de vorm van *remittances* ontvingen in 2004 Mexico met 16 miljarden US\$ per jaar, India met 9,9 miljarden US\$ en de Filipijnen met 8,5 miljarden US\$ (World Bank, 2010). In de jaren 2004 en 2005 stegen de *remittances* van de OFWs met rond 26% en bereikten 10,7 miljarden US\$. In 2008 bedroegen de *remittances* van migranten zelfs 20 miljarden US\$ (Tomas, 2008). Het meeste geld kwam van migranten uit de V.S., rond 6,4 miljarden US\$ (voor meer informatie zie Appendix).

De archipel profiteert van deze *remittances*. Zoals de grafiek laat zien maken *remittances* rond 10% uit van het BBP (zie figuur 2). Dit is in vergelijking met andere landen in Zuidoost-Azië vrij hoog. In Indonesië, Malaysia en Thailand lag het aandeel van de *remittances* van het BBP onder 2%. Aan de hand hiervan is al duidelijk dat *remittances* een grote invloed op de economie en het sociale leven op de Filipijnen hebben.

Figuur 4: Aandeel remittances aan het BBP (Bron: GCIM, 2005)

Door de *remittances* worden verschillende ontwikkelingen op de Filipijnen op macro niveau mogelijk gemaakt. De *remittances* maken een surplus bij de lopende rekening mogelijk, zorgen voor een aanwas van de internationale reserve waardoor het land beschermt wordt tegen buitenlandse wisselkoers ontwikkelingen (World Bank, 2010). Daarnaast maken *remittances* consumptie en investeringen mogelijk. De 8,5 miljoen OFWs die wereldwijd leven en werken, dit is rond 22% van de beroepsbevolking, creëren een evenwicht en ontlasten de nationale arbeidsmarkt en voorkomen zo een stijging bij de werkloosheid. Niet alleen hebben migranten een grote invloed op de arbeidsmarkt, ze dragen ook bij aan de ontwikkeling op de Filipijnen zelf.

Op de Filipijnen kan men een sterk verband tussen *remittances* en de nationale ontwikkeling zien. *Remittances* worden op micro niveau, in huishoudens met een onder modaal inkomen gebruikt om de families in de basis behoeften te voorzien. Het aandeel van huishoudens met bijzondere voorzieningen zoals wasmachines, televisies en koelkasten is hoger bij huishoudens met migratieachtergrond (Zosa & Orbeta, 2009).

Item	Budget Share (%)		Item	Average Spending/Child				Investment for Child (%)	
	OFW	Non-OFW		OFW	Non-OFW	Ratio	Type	OFW	Non-OFW
Food	35.1	38.3	Total	18,889	10,984	1,7	Bank account	5.8	0.8
Fuel, light & water	6.8	6.4	Food	7,788	5,369	1.5	Life insurance	2.5	1.6
Transport & communication	9.6	8.7	Clothing	2,093	1,088	1.9	Health insurance	2.5	1.6
Education	7.2	5.4	Education	7,546	4,432	1.7	Pre-need plan	9.2	0.8
Medical care	2.1	1.8	Bank deposit	1,472	95	15.5			
Durable furnishings	3.4	2.6							
Non-durable furnishing	0.3	0.2							
Current savings	20.8	15.2							

Tabel2: Uitgaven van OFW en niet OFW huishoudens (Bron: adapted from Edillon in Zosa & Orbeta, 2009)

Daardoor hebben ze een verzachtend effect op armoede en zorgen voor een stijging van de levensstandaard . Daarnaast worden *remittances* gezien als medeverantwoordelijk voor een verbetering van de gezondheid en een verbetering van de participatie in onderwijs. Uit tabel 2 blijkt dat families met een migratie achtergrond hun geld beter investeren. Hun uitgaven voor onderwijs zijn om 1,8% hoger dan die van families zonder migratie achtergrond. Dit komt vooral de kinderen ten goede. Zo is te zien dat bij de uitgaven voor kinderen in totaal om bijna 8% hoger zijn. Daardoor wordt meer geld voor voedsel, 7,788%, meer geld voor kleding, 2,093% en meer geld voor onderwijs uitgegeven. Hiernaast geven Filipijnse migranten families veel geld uit voor communicatie, vooral mobile telefoons) en voor vervoersmiddelen (autos/ motorfietsen/jeepneys) (Calalay, 2012). In de studie van Yang (in World Bank Report,2010) is er sprake van een verbetering van het human kapitaal medemogelijk gemaakt door *remittances*. Daarmee wordt bedoelt dat *remittances* gebruikt worden om meer kinderen naar school te sturen en dat de uitgaven voor hoger onderwijs stijgen. Het IOM heeft onderzoek gedaan naar de invloed van *remittances* Mabini. Mabini is een kleine gemeente op het eiland Luzon. Volgens het IOM (2010) zijn de uitwerkingen van *remittances* hier duidelijk te zien. In de gemeente zijn de inkomsten uit grondbezitbelasting hoger, het land is meer waard op grond van een hogere waarde van de huizen die er staan en de bouw van huizen

medemogelijk gemaakt door *remittances* komt de lokale bouwsector ten goede. Hiernaast zijn er meer inwoners in bezit van een auto en er zijn veel private scholen aanwezig.

Verder worden *remittances* gebruikt om kleine kapitaal-intensieve bedrijven op te richten. Maar de investeringen van *remittances* zijn nog steeds vrij klein. Volgens een studie van de Bangko Sentral ng Pilipinas (BSP) investeren 6,4% van de huishoudens hun geld in verschillende projecten (Remo, 2011). Dit is weliswaar meer vergeleken met het afgelopen jaar, toen waren het maar 5,8% maar toch is dit nog vrij klein. Helaas sparen ook minder huishoudens hun geld. In 2011 waren het maar 42,6% van de huishoudens die hun geld sparen. Vergeleken met het jaar daarvoor is dit een daling om 0,9%. Aangezien het privaat geld is zijn dingen zoals sparen en investeren vrijwillige activiteiten maar toch doen de huishoudens goed eraan om hun geld in langetermijn projecten te investeren om zo langer baat van de *remittances* te hebben. De voorkeur van migranten ligt bij directe donaties. Dit heeft mede te maken met het feit dat dit ook de sterke familie bond weerspiegelt.

A house, a car, an education are considered investments among Filipinos which reflect the strong familial bonds, and desire of the migrants to eventually return to their home communities and have a home and family (who have benefitted from their work abroad) waiting for them. (Calalay, 2012)

Maar Calalay beweert ook dat naast de bovengenoemde uitgaven het stimuleren van duurzame ondernemingen fundamenteel is. Daarmee worden ondernemingen bedoelt die een lange termijn effect hebben. Het is namelijk vaak een feit dat kleine *sari-sari-stores* niet de gewenste financiële succes leveren (Calalay, 2012).

Naast de directe effecten voor huishoudens met migratieachtergrond is er ook sprake van *spill-over* effecten (Martinez & Yang in World Bank Report 2010). Hiermee wordt bedoelt dat zelfs huishoudens zonder migratieachtergrond voordelen hebben want ze zorgen voor een daling van de armoedspercentage. Daardoor ontstaan dan nieuwe bedrijven in een bepaalde regio, dan hebben de mensen zonder migratieachtergrond of verwanten die gemigreerd zijn in deze regio ook de mogelijkheid werk te vinden en profiteren daardoor indirect van de investeringen die medemogelijk gemaakt worden door *remittances*. Bovendien helpen *remittances* bij het regenereren van negatieve inkomen shocks. Door *remittances* zijn huishoudens in staat om hun consumptie patronen te behouden wat de lokale economie en de families zelf ten goede komt.

Migratie, een positieve bijdrage aan ontwikkeling?

Major Occupations	Distribution	
	OFWs (percent)	Remittances (percent)
All OFWs	100.00	100.00
Laborers & unskilled workers	32.4	19.5
Service workers	14.5	14.0
Trade & related workers	15.7	18.1
Plant & machine operators	13.0	15.5
Professionals Technicians & associate professionals	9.6	13.2
Clerks	5.6	5.5
Officials, executives, managers & supervisors	2.7	5.2
Farmers, forestry workers & fishermen	0.5	0.8

Tabel 3: Remittances gesorteerd naar beroepsgroepen (Bron: adapted from NSO in World Bank, 2010)

De World Bank zegt in een studie van 2010 dat zelf de economische crisis die de hele wereld in zijn greep had/heeft weinig invloed op *remittances* die voor de Filipijnen bestemd waren had. Dit is te danken aan de hoge diversiteit ten opzichte van de geografische verspreiding. Zo hadden niet alle migranten met de economische crisis te maken hoewel het een globaal fenomeen was.

De verschillende bedrijvigheid van de OFWs, de diverse vaardigheden en het geslacht van de migranten hebben bovendien een rol gespeeld (zie tabellen 0 3 en 4). Zoals te zien maken arbeiders en ongeschoolde arbeiders het grootste deel uit van de migranten (32,4%). Ze sturen ook het meeste geld, namelijk 19,5% van de remittances komen van hun. Maar zoals te zien in de tabel maakt de vrij kleine deel van vakmannen (technicians en vakkundigen) in vergelijking met de ongeschoolde toch een groote deel uit van de remittances (13,2%). Dit is te danken aan het hogere inkomen dat deze beroepsgroep verdient.

Source Country	Share (percent)
USA	42.0
Saudi Arabia	8.6
UAE	3.7
Japan	4.6
Singapore	3.8
Hong Kong	1.9
Asia excl. above	1.8
Americas excl. USA	11.4
Europe	17.8
Middle East excl. SA and UAE	3.1
Oceania	1.2
Africa	0.1

Tabel 4: Verdeling migranten per land (Bron: NSO in World Bank, 2010)

Zelfs als economische problemen ontstaan weten de migranten dit te voorkomen of reageren meteen op deze gebeurtenissen. Zo hebben de zeevarende migranten van de Filipijnen het aandeel van hun inkomen dat naar huis wordt gestuurd verhoogd van vroeger 60% naar 80% (World Bank, 2010). Zo blijven veranderingen bij het ontvangen van remittances uit. Een andere reden voor het

grote weerstandsvermogen van de OFW *remittances* is het feit dat migranten vaak in sectoren werken die minder gevoelig zijn voor economische problemen. Maar ook niet iedere sector bleef hiervan onaangetast. Een positief voorbeeld hiervan is het hoge aantal verpleegkundigen dat in de V.S. werken. Deze sector wordt weinig beïnvloed door economische gebeurtenissen. De verschillen bij het inkomen in het gastland zijn ook niet te overzien. Het inkomen dat migranten in de V.S. ontvangen is een grote verbetering ten opzichte van het inkomen wat ze op de Filipijnen zouden krijgen. Verpleegkundigen in de V.S. krijgen rond US\$21.32/hour en rond 3752 US\$ per maand. Het inkomen van een verpleegkundige met dezelfde kwalificatie op de Filipijnen is maar ongeveer 10% (Ang, 2008). Daardoor hebben migranten de mogelijkheid een groot deel van hun inkomen naar huis te sturen wat voor een verbetering van de economische en sociale situatie zorgt. Zoals al eerder gezegd zorgen de *remittances* die families ontvangen voor een verbetering van de sociale situatie en de levensomstandigheden. Families zijn in staat om meer geld in basis behoeften, huizen en onderwijs van de kinderen te investeren. Dat is ook wat Mvr. Del Rosario-Apattad (2012) zegt:

A significant portion of remittances received by families of overseas Filipinos is used for basic goods and savings. Based on the BSP Consumer Expectation Survey for the 1st Quarter of 2012, only about 8.5% is used for investment purposes.

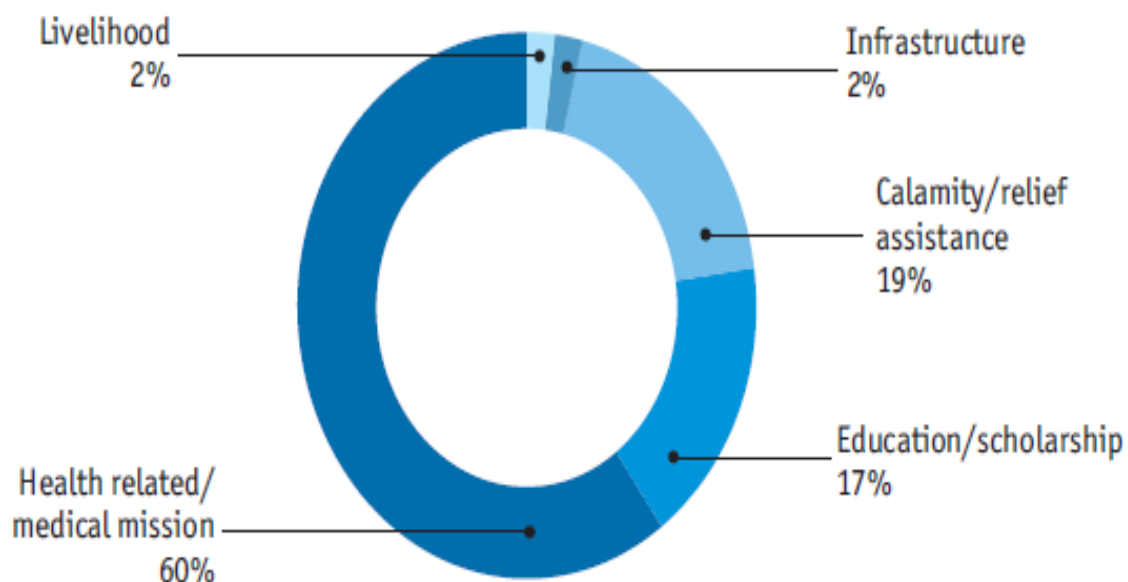
Based on the Consumer Expectation Survey of the Bangko Sentral ng Pilipinas (Central Bank of the Philippines), basic goods include food, education, clothing, transportation, medical expenses, electricity, etc.

Maar de investeringen zijn niet beperkt tot de voorziening van basis behoeften. Steeds meer families met migratieachtergrond investeren hun geld in het oprichten van een eigen bedrijf. Bird (2009) zegt in een studie van de Asian Development Bank dat in 1985 rond 40% van de families met migratieachtergrond een bedrijf hebben opgericht. In 2006 waren het al 55% van de families die een eigen bedrijf in bezit hadden.

De grote gemeenschapszin van de filipijnse migranten heeft een behoorlijke invloed op de Filipijnen zelf. De diasporas op de hele Wereld zijn in staat om een bijdrage aan de ontwikkeling te leveren. Er zijn meer dan 4000 filipijnse organisaties verdeeld over de hele wereld die de ontwikkeling aandrijven door het bouwen of verbeteren van scholen, kerken, steden en provincies.

Tussen 1998 en 2008 bedroegen de *remittances* in totaal 87 miljarden US\$ (Centraal Bank Filipijnen in Bird, 2009). Daardoor vindt een reductie van armoede plaats want het huishoudelijke inkomen stijgt en migranten hebben de kans om geld te sparen dat ze later in het oprichten van kleine bedrijven kunnen investeren. De Filipijnse regering ondersteunt dit want ze wil niet dat de families van de migranten afhankelijk zijn van de *remittances*. Het oprichten van een eigen bedrijf op de Filipijnen dat helpt om de families onafhankelijk te maken, biedt werkgelegenheden voor de familieleden zelf en voor de stad of regio. Maar de rol van de migranten is in dit scenario heel erg

passief. Van de migranten wordt verwacht dat ze geld sturen om hun eigen familie of zelf grootschalige projecten te steunen. Vaak wordt daarbij vergeten dat het om privaat geld gaat. Een goed voorbeeld voor de samenwerking tussen de diasporas en de Filipijnen vond plaats in 1989. Toen waren veel mensen van de eruptie van Mt. Pinatubo en de gevolgen getroffen. Het gebied rond de berg was verwoest en had dringende behoefte aan hulp. De *Comission on Filipinos Oversea* begonnen met het oprichten van het *Lingkod SA Kapwa Pilipino* (LINKAPIL) of *Link for Philippine Development* programma. Dit programma zou helpen bij het managen van de donatie stromen die naar Luzon gingen. Door de jaren heen ontstond uit dit programma een nauwe samenwerkingsverband tussen OFWs en de Filipijnen zelf (voor de werking van LINKAPIL zie Appendix). In de afgelopen twee decenia heeft de Commision on Filipinos Overseas (CFO) meer dan 2miljard Peso in de vorm van *remittances* naar regio's met een lage ontwikkelingsniveau geleid (Ang, 2008). Het geld dat van migranten kwam en komt wordt ingezet voor verschillende projecten. Vooral in arme gebieden en gemeenten die met ontoerijkende verzorging te kampen hebben wordt geïnvesteerd. Naast hulp bij natuur rampen zoals bij de eruptie van Mt. Pinatubo helpt LINKAPIL bij het opbouwen van livelihood perspectieven, wederopbouw van scholen, verbeteren van publieke gezondheids- centra en onderhoudt voedingscentra voor ondervoede kinderen. Vanaf 1990 tot 2005 lagen de donaties die medemogelijk gemaakt werden door LINKAPIL bij 45miljoen US\$ (Western Union, 2008).

Figuur 5: Investerings medemogelijk gemaakt door LINKAPIL 1990-2004 (Source: Dr. Federico Macaranas, Executive Director, Policy Center, Asian Institute of Management, presentation delivered at the Joint Conference on Remittances, 12-13 September 2005, Asian Development Bank, Manila)

Uit de bovenstaande figuur wordt duidelijk waar de voorkeur van de organisatie ligt. *Remittances* worden vooral in de gezondheidszorg (60%), in relief assistance (19%) en in het onderwijs

geïnvesteed. De investeringen zijn voornamelijk sociaal van aard en steunen humanitaire en sociale ontwikkelingsprojecten. Investerings in de infrastructuur zijn met 2% van het totaal van de remittances die LINKAPIL heeft ontvangen vrij klein.

Een andere voorbeeld dat de positieve effecten van *remittances* laat zien is Pozorrubio waar rond 56,000 mensen leven. Pozorrubio is een gemeente in de provincie Pangasinan die in het noordwesten van Luzon, het grootste eiland van de Filipijnen, ligt. Hier is vooral landbouw te vinden. Maar de economische productie van de regio is immens. Rond 10% van de bevolking zijn OFWs en diep-geïnvolveerd bij het lokale bestuur. In 1986 ging de burgemeester op bezoek bij de diaspora op verschillende locaties om zij ervan te overtuigen zelf projecten en programma's te ontwikkelen en hun geld gezamenlijk in deze projecten te investeren. In verband met deze projecten werd een marktplein en een bibliotheek gefinancierd (Western Union, 2008). Bovendien werd in 2001 geld geïnvesteed om een *high school's English learning centre* met boeken, een karaoke-machine, een klein podium en verlichting te renoveren. Het lokale ziekenhuis ontving een electrocardiograph, een computer, een stilleruimte, een afvalwatertank, bedden, stethoscopen, geneesmiddelen en een nieuwe plafond (Western Union, 2008). Jaarlijks komen enkele medici die in het buitenland leven terug om er te helpen. De cumulatieve effecten zijn duidelijk te zien. In 2001 waren in de kleine stad internet-café's, een auto verhuur voor terugkerende migranten, videotheken en een bank met 2 miljoen US\$ in *deposits* aanwezig (Western Union, 2008). Bovendien ontstonden 12 publieke en particuliere irrigatie faciliteiten, 50 productiebedrijven, 6 particuliere woonprojecten en 32 kinderopvang centra, allemaal gefinancierd door *remittances*. Ook de inkomsten door belasting liggen boven het gemiddelde.

Een andere diaspora die met hulp van *remittances* de ontwikkeling op de Filipijnen steunt is de Amerikaanse Ayala Foundation USA (AF USA). Deze filantropie organisatie werkt samen met NGOs op de Filipijnen die zich bezig houden met de bestrijding van armoede. Ze steunen meerdere programma's waaronder ook het *Gearing up Internet Literacy and Access for Students* (GILAS). Het programma bestaat sinds 2005 en is een groot succes. Binnen drie jaren werden rond 3.75 miljoen US\$ geïnvesteed en daardoor werden 1670 scholen ondersteund (Newland, Terrazas & Munster, 2010). Een studie van Yang in 2004 wordt gezegd dat *remittances* voor een reductie van kinderarbeid en een aanwas bij de investeringen in onderwijs zorgen (Ghosh, 2006).

Een negatief effect van *remittances* is de afhankelijkheid die door het geld uit het buitenland ontstaat. Het moreel risico dat door *remittances* ontstaat uit zich in een reductie van de politieke wil om politieke hervormingen door te zetten. Op de Filipijnen is dit duidelijk te zien bij de vertraging van investeringen in de publieke infrastructuur. Dit heeft twee redenen. Ten eerste hebben de mensen die *remittances* ontvangen en ervan leven niet meer de behoefte naar deze investeringen omdat ze goed van het geld kunnen leven. Dit is een groot nadeel voor de bevolking die geen *remittances*

ontvangt. Ten tweede is de kans klein dat een crisis ontstaat die deze investeringen noodzakelijk maakt. In een studie van de Asian Development Bank (ADB) is zelfs sprake van een belemmering van de economische groei die ontstaat door remittances. Remittances zorgen voor minder participatie en een verlaging van de inspanningen bij winstgevendende projecten.

Deze uitwerking zijn ook in de al eerder genoemde gemeente Mabini te zien. Het IOM (2010) spreekt zelf van de dood van de landbouwsector. De gemeente moet agrarische producten uit ander delen van het land importeren. De Filipijnse regering probeert dit te voorkomen en animeert de ontvangers van *remittances* het geld effectief te gebruiken. Hiermee wordt bedoelt dat de regering probeert mensen aan te sporen om geld in bedrijven en beleggingen te investeren om daarmee de afhankelijkheid van families van het inkomen van het familielid en hieruit resulterende *remittances* te reduceren.

Een andere punt in verband met fiscale *remittances* is de rol die wordt toegekend aan migranten. Het wordt van hun verwacht om de ontwikkeling op de Filipijnen aan te drijven ofwel het hun eigen geld is. Deze houding en de initiatieven die de regering neemt zorgen ervoor dat een groot deel van de verantwoordelijkheid bij de migranten komt te liggen. De staat trekt zich steeds meer terug en heeft als enige taak het organiseren van migratie.

4.3 Brain Gain en sociale remittances

Naast financiële *remittances* zijn ook sociale *remittances* in de vorm van kennis transfers van groot belang voor de Filipijnen. Ze zorgen voor een aanwas van het sociale kapitaal. De wegen en stromen van kennis en vaardigheden die door migranten getransfereerd worden zijn talrijk daarom worden hier maar enkele genoemd. In de meeste gevallen gebeurt de kennis transfer door hulp van diasporas in het buitenland die met organisaties op de Filipijnen samenwerken.

Een bekend voorbeeld is het Science and Technology Advisory Council (STAC). Het STAC begon als een project in 1985 en werd opgericht door Dr. Federico Macaranas. Doel van het project was het om Filipijnse wetenschappers te animeren om kennis transfer aan te drijven. Het STAC heeft vestigingen in San Francisco, Wenen, Seattle, Boston, New York, Silicon Valley, Stockholm, Melbourne, Ottawa en Tokyo. De vestigingen bestaan uit wetenschappers waaronder studenten en vakmensen en iedereen die geïnteresseerd is in de kennis transfer tussen de Filipijnen en de desbetreffende vestiging.

De STAC vestiging in Japan is de meeste actieve vestiging. Ze bieden training programma's over de omgang met computers en organiseren verschillende bijeenkomsten op verschillende wetenschappelijke gebieden. Hiernaast heeft het STAC-Japan een database met verschillende wetenschappers uit Japan en elders. De organisatie steunt ook verschillende studenten met een

studiebeurs(Wescott & Brinkerhoff, 2006). Hierdoor zijn studenten in staat om hun mogelijkheden volledig uit te putten. Bovendien zorgt het STAC-Japan voor een uitwisseling van kennis. Ze organiseert verschillende conferenties en symposia zowel in Japan en op de Filipijnen waar vooral universiteiten en technologie bedrijven samen komen om kennis op verschillende gebieden uit te wisselen. Last but not least bieden ze cursussen voor OFWs in Japan die bestemd zijn om de vaardigheden bij de omgang met computers te verbeteren.

In de jaren 1988 tot 1998 heeft het Department of foreign affairs (DFA) het TOKTEN programma ondersteund. TOKTEN staat voor Transfer of Knowledge Through Expatriate Nationals. Doel van het programma was het om de kennis van experts in het buitenland te bundelen en naar de Filipijnen te transfereren. De voormalige staatssecretaris Dr. Federico Macaranas is de oprichter van dit programma op de Filipijnen. Hij ging zelf op bezoek en heeft persoonlijk experts uitgenodigd om aan het programma deel te nemen. TOKTEN financierde visitaties naar de Filipijnen waarbij vrijwilligers de kans kregen om bij projecten op de Filipijnen te assisteren. Het TOKTEN programma op de Filipijnen was één van de meest succesvolle programma's. Helaas werd het programma naar het verlaten van Macaranas van het DFA niet meer verder gevoerd maar enkele van de vestigingen gaan door met hun werk (Magnaye, 2012).

Het Department of Science and Technology (DOST) heeft met de hulp van het DFA in 1994 het *Balik Scientist Program* geïntroduceerd (Wescott & Brinkerhoff, 2006). Het programma was bedoeld om de ervaringen van experts te gebruiken om de industrialisatie aan te drijven. De regering had short-term (ten minste 1 maand) en long-term contracten (ten minste 2 jaren) met wetenschappers. Niet alleen de wetenschappers mochten komen maar ook hun familieleden uit het buitenland mochten mee gaan naar de Filipijnen. Binnen de 5 jaren van het programma kwamen 84 begunstigen naar de Filipijnen waarvan 56 in het land bleven (Wescott & Brinkerhoff, 2006). Zij steunden 23 academische instituties, 22 ziekenhuizen, 12 regerings bureaus en 12 industriële bedrijven en leverden technische hulp bij 27 grote regerings programma's waaronder onder andere een fotovoltaïsche installatie in Puerto Princesa City die de rurale bevolking met stroom voorziet en irrigatie systeem in Cebu.

De *Association of Filipino Teachers* (AFTA) uit New York is in 1993 met het *Balik-Turo* of *return-to-teach* programma begonnen. Het programma werd opgericht door Filipijnse pedagogen in de V.S.. Doel van het programma is het om pedagogen op de Filipijnen te instrueren en te trainen. Ze delen hun kennis en informeren de Filipijnse collega's over de nieuwste onderwijs methoden. Volgens de CFO hebben sinds de oprichting van het programma meer dan 4000 leraren van het programma geprofiteerd (Wescott & Brinkerhoff, 2006). De CFO is een belangrijke schakel tussen de AFTA en de Filipijnse leraren. De AFTA ontwikkelt en ontwerpt workshops en stuurt deze naar de CFO. De CFO op zijn beurt geeft dit door naar universiteiten, colleges en scholen. De CFO stuurt niet alleen het materiaal naar de verschillende onderwijsinstellingen maar betaalt ook het equipment.

Naast programmas zoals het AFTA dat bestemd is om het onderwijs te verbeteren zijn er ook programmas die bedoeld zijn om de economie met de uitwisseling van kennis te steunen. Een van deze netwerken dat een groot succes is, is het *Brain Gain Network* (BGN). Het BGN werd opgericht in 1993 door studenten van de Stanford Universiteit en de Universiteit van Californië in Berkley en Filipinos in San Francisco. Het BGN is een netwerk van getalenteerde experts en organisaties dat al sinds 20 jaren bestaat, die de focus leggen op de economische vooruitgang van de Filipijnen. Het doel is het om samenwerking tussen hoog opgeleide Filipinos uit het buitenland waaronder vakmannen als ook studenten en vakmannen en studenten op de Filipijnen zelf aan te moedigen (BGN, 2012). Er bestaat zelfs een website om de verschillende experts in contact met elkaar te brengen en waar ze hun kennis kunnen uitwisselen.

De instituties op de Filipijnen werken liever samen met migranten want er zijn dan minder drempels bij de samenwerking (Western Union, 2008). De taalbarrière valt weg en migranten zijn meer geëngageerd. Ze kennen het land en kunnen hun kennis beter op de lokale behoeften toepassen.

In de studie van Wescott en Brinkerhoff (2006) is sprake van verschillende kennisoverdracht systemen. Het bevat het training van pedagogen, symposions op de Filipijnen, persoonlijke kennis uitwisseling met de lokale gemeenschap, het werken als een consultant van de regering, het overdragen van vaardigheden, het steunen van verscillende ontwikkelingsprogrammas en mee werken bij verschillende wetenschappelijke onderzoeksprojecten.

In de studie van Wescott en Brinkerhoff (2006) werden de respondenten gevraagd naar de projecten waarbij ze meewerkten. De meeste van hun waren betrokken in medische projecten. Op de tweede plaats waren colleges en symposions gevolgd van onderwijs en livelihood-projecten. Een deel van hun gaf aan dat ze vakmannen op de Filipijnen zelf helpen en dan vaak als adviseurs. Ook de organisaties die werden ondervraagd gaven aan dat ze naast wetenschappelijk onderzoek vaak in medische missies geïnvolveerd waren. Enkele hadden het ook over infrastructurele projecten maar daarmee werd meestal de bouw van ziekenhuizen bedoeld.

Maar het overdragen van kennis blijkt toch niet helemaal te werken. De verschillende diasporas doen hun best en de initiatieven beloven een grote succes te worden maar in de praktijk ziet dit heel anders eruit. Ondanks de overvloed van gekwalificeerde werknemers en experts in het buitenland zijn er maar weinig kennis overdragen vanuit Filipijnse migranten organisaties die de ontwikkeling van de Filipijnen ten goede komen (Wescott & Brinkerhoff, 2006). Dit kan te maken hebben met het feit dat de *outsourcing* van de arbeidskrachten vaak niet door filipijnse bedrijven geregeld wordt maar door multinationals of derden (Palugod, 2012). Voor “echte” groei moet de regering de lange-termijn doelen niet buiten beschouwing laten. Om deze lange termijn doelen te bereiken is duurzame groei noodzakelijk en daarvoor zijn mensen noodzakelijk. Maar ontwikkeling in de verschillende sectoren ontstaat niet zomaar.

But more productive raw materials or chemicals, machinery or equipment, processing or marketing ideas do not grow out of trees. They come from people, educated men and women... (Macaranas, 2008).

Een ontwikkeling ontstaat niet alleen door financiële *remittances* maar door het overdragen van kennis en ervaringen. Een andere reden voor het mislukken van de programma's is misschien ook dat veel mensen niet over de informatie en kennis beschikken dat er überhaupt dergelijke programma's bestaan. Mensen weten niet eens dat het programma bestaat, of ze weten niet hoe ze eraan kunnen deelnemen of ze weten niet welke mogelijkheden bestaan (Magnaye, 2012). Om dit te bereiken moet men daden laten spreken. Het *Balik-Scientist Program*, TOKTEN en STAC waren goed bedoelt maar werden opgeheven. Dr. Macaranas doet een voorstel om het *Balik-Scientist Program* te reformeren. In zijn ogen moet het programma vooral de private sector ten goede komen. Vooral de sectoren alternatieve energie, biotechnologie, informatieve en communicatie technologie, de farmaceutische sector en op het gebied van milieustudie is hulp nodig. Het programma moet zo afgestemd worden dat de private sector de grootste baten heeft van deze hevorming. Een andere probleem waardoor de programma's minder effectief zijn is dat de meeste programma's en projecten niet geschikt zijn voor de Filipijnen en alleen op korte-termijn effectief zijn (del Rosario-Apattad, 2012). Als men de kennisoverdracht kritisch bekijkt valt meteen op dat de migranten een grote verantwoordelijkheid nemen. De TCO's worden als schakel tussen de Filipijnse bevolking en de diaspora gezien. Van hen wordt verwacht dat zij door middel van kennisoverdracht een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de Filipijnen. Het is bijna zo alsof de lokale bevolking en de regering op hun kennis zit te wachten in plaats van zelf het initiatief nemen en iets doen om de ontwikkeling aan te drijven.

4.4 Brain drain

Brain drain, de emigratie van hoog opgeleide werknemers, is ook op de Filipijnen te zien. De Filipijnen zijn onder de 30 landen die het meest te maken hebben met brain drain (Bhargava, Docquier & Moullan, 2010). Rond 13,5% van de tertiair opgeleide werknemers op de Filipijnen emigreren (World Bank, 2011). Ze maken 5% van de absolute aantal van hoog opgeleide migranten uit. Het aandeel van de overseas Philippine professionals (OPPs) is zelf 32% (Wescott, 2006). Er zijn vier groepen van experts die emigreren. Het zijn leraren, ingenieurs, verpleegkundigen en computer en ICT experts (Alburo and Abella in Wescott, 2006). In 2002 waren 170.000 verpleegkundigen werkzaam in het buitenland. Op de Filipijnen zelf waren het maar 27.000 (Wescott, 2006). Ook bij de *Philippine Software Association* (PSA) is er sprake van brain drain. Ze zegt dat de beste ICT experts het land verlaten en voornamelijk in de V.S. en in Singapore werken.

In totaal zijn dit rond 1.136 miljoen mensen (Bhargava, Docquier & Moullan, 2010). De meeste hoog opgeleide migranten van de Filipijnen emigreren naar de V.S.. In 1990 waren het in totaal 582704. In 2000 waren het al 999694 mensen. Dit is bijna tweemaal zo veel.

De Filipijnen hebben daarnaast een van de grootste hoog opgeleide diasporas naar het Verenigd Koninkrijk. Hier leven 19,4% van de highly skilled migranten (Bhargava, Docquier & Moullan, 2010). Het aantal hoog opgeleide vrouwen is vrij hoog en ligt boven het gemiddelde wat bij de meeste landen tussen 48 en 52% ligt. Aan de hand van een paper van de International Labor Organization wordt de brain drain effect duidelijk. In het paper werd een vergelijking van de productie structuur van 4 verschillende Aziatische landen (Indonesië, Thailand, Korea en de Filipijnen) gemaakt. In 1965 waren de Filipijnen het meest geïndustrialiseerde land van de vier. Maar dit is in de afgelopen decenia sterk verandert. De productiviteit van de industrie groeide er overal flink maar de Filipijnen kwamen hierbij toch achter te liggen bij de drie andere landen (Ang, 2008). In Indonesië, Thailand en Korea daalde de productie in de landbouw wat op een verandering in de productie structuur duidt. Wescott en Brinkerhoff (2006) maken de opmerking de aandeel van tertiair opgeleide OFW groter is dan de aandeel van de secundair opgeleide werknemers. In 1995 hadden 44% van de OFWs en 40% van de migranten een academische graad terwijl maar 20% van de werknemers op de Filipijnen dezelfde kwalificatie hadden (Aldaba, 2004; Lowell and Findlay, 2002 in Wescott & Brinkerhoff, 2006, p.78). De meeste werknemers met een academische graad werkten in medische beroepen. Dit waren 30%. 13% werkten in het onderwijs en 13% waren ingenieurs of architecten (Wescott & Brinkerhoff, 2006).

Helaas weet de Filipijnse regering geen profijt te trekken uit deze situatie. De programma's zijn niet effectief en weten de potentie niet uit te putten. De meeste organisaties leveren financiële of materiële hulp in plaats van kennis (Wescott, 2006).

Maar toch moet op de Filipijnen niet noodzakelijk sprake van brain drain zijn. Feit is dat veel hoog opgeleide vertrekken maar dit wordt deels vervangen door de kennisoverdracht tussen de diaspora en de Filipijnen. Nog steeds zijn de Filipijnen op de tweede plaats in Zuidoost Azië naar Singapore wat betreft de kosten, de kwaliteit en de beschikbaarheid van arbeidskrachten. Het slechtere scoren bij een vergelijking van verschillende Aziatische landen kan met het feit te maken hebben dat andere landen beter zijn geworden.

Ang (2008) maakt de opmerking dat de Filipijnen de potentie hebben om buitenlandse technieken te absorberen. Dit heeft vooral met de hoog opgeleide beroepsbevolking te maken. Bovendien zegt Ang dat uit cijfers blijkt dat de overgang naar een meer technologie georiënteerde samenleving gelukt is. Hieruit kan men concluderen dat de Filipijnen op de weg zijn naar een stabielere en onafhankelijke economie. Maar om de *brain drain* te voorkomen moet de aandeel van programma's om migranten

terug te brengen of om mensen te motiveren niet het land te verlaten verhogen. Calalay (2012) concludeert:

There is a disproportionate amount of public and private programs and services geared at preparing Filipinos for work abroad, compared to the programs and services that prepare these OFWs to reintegrate back to their home communities and transfer the skills they've acquired abroad to the Philippines.

4.5 Samenvatting

Samenvattend kan men zeggen dat de invloed van migratie duidelijk te maken heeft met ontwikkelingsvraagstukken. De invloed van financiële remittances heeft vooral betrekking op micro-niveau en helpt families van migranten in hun levensonderhoud te voorzien.

Op macro niveau zijn remittances evenzeer belangrijk want ze maken 10% van het BBP uit en zorgen voor een aanwas van de internationale valuta.

Sociale remittances en kennisoverdracht speelt naast financiële remittances ook een aanzienlijke rol.

De projecten zijn goed bedoelt maar toch niet helemaal succesvol. Dit komt aardoor dat de projecten soms van te korte duur zijn of daardoor dat veel mensen vaak niet eens weten dat deze projecten en de mogelijkheid tot kennisoverdracht überhaupt bestaat. Bovendien kan men zeggen dat de nadruk toch sterk op te migranten komt te liggen waardoor de Filipijnen zelf een passieve rol spelen.

Brain drain is op de Filipijnen te zien. Dit spreekt vanzelf aangezien de hoge aantal migranten die het land verlaten. Hier moet de regering meer op inspelen en in plaats van programma's die bedoelt zijn om mensen op migratie voor te bereiden moet de regering meer tijd investeren in de ontwikkeling van programm's die bedoelt zijn om migranten terug te brengen of te motiveren het land niet eens te verlaten.

5 Conclusie, aanbevelingen en reflectie

Fiscale *remittances*, sociale *remittances* en de verantwoordelijkheid van de migranten rond ontwikkelingsvraagstukken kwamen al in hoofdstuk 4 aan bod. Deze bachelor thesis beoogt om inzichten te geven in de effecten van migratie op het land van herkomst, in dit geval de Filipijnen. In dit hoofdstuk zal antwoord gegeven worden op de vraag of migratie een positieve bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling op de Filipijnen. Hierbij zullen de onderzoeksresultaten revue passeren en helpen bij het beantwoorden van de hoofdvraag.

5.1 Conclusie

Aan het begin van deze bachelorthesis werd de volgende doelstelling opgesteld:

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de effecten van migratie op het land van herkomst, in dit geval de Filipijnen en te kijken of migratie een positieve effect op de ontwikkeling heeft door het maken van een analyse van deze effecten.

Dat de Filipijnen sterk beïnvloed worden door migratie is niet te overzien. De migratiegeschiedenis, de verwanten in het buitenland en de uitzichten op een hogere inkomen in het buitenland laten vele Filipinos emigreren.

Het grootste effect van migratie ontstaat door het sturen van geld in de vorm van *remittances*. In 2011 waren het rond 20.116.992US\$. Deze cijfer is enorm en maakt 10% van het BBP uit.

Hierdoor worden vooral de economische en sociale situatie van de huishoudens op de Filipijnen positief beïnvloed. Door *remittances* hebben families de mogelijkheid om hun kinderen een betere toekomst te geven. De kinderen kunnen langer naar school gaan en hebben daardoor meer mogelijkheden om zich later beter te ontwikkelen. De ontvanger van *remittances* gebruiken het geld om de basis behoeften te bevredigen. Bovendien wordt het geld in huizen en gezondheidszorg geïnvesteerd. Bij de investeringen in huizen ontstaan spill-over effecten wat ook de lokale bevolking zonder migratie achtergrond ten goede komt. Werk ontstaat en helpt daardoor om de economische situatie van een stad of gemeente te verbeteren. Hiernaast gaat een groot deel van de *remittances* naar de opleiding van kinderen. Dit helpt bij het opbouwen van het sociaal kapitaal. Kinderen van migranten moeten in tegenstelling tot hun leeftijdsgenoten niet werken en zijn later eerder in staat om naar de universiteit of iets dergelijks te gaan. Dit kan op de lange termijn gezien het land helpen om de economische situatie te verbeteren. Naast de investeringen in de opleiding van hun kinderen besteden een klein deel van de families die *remittances* ontvangen hun geld in het opbouwen van een eigen kleine bedrijf. Dit komt de families zelf maar ook andere ten goede omdat er nieuwe werkgelegenheden ontstaan. Voor de gemeente betekend dit naast de werkgelegenheden ook een stijging van de budgettaire functie door belastingen.

De *remittances* die collectief worden gestuurd brengen vaak voordelen voor een hele regio of provincie. Deze *remittances* worden volgens LINKAPIL vooral in de gezondheidszorg (60%), in relief assistance (19%) en in het onderwijs geïnvesteerd. De investeringen zijn voornamelijk sociaal van aard en steunen humanitaire en sociale ontwikkelingsprojecten. Naast deze investeringen maken *remittances* een surplus bij de lopende rekening mogelijk en zorgen voor een aanwas van de internationale valuta waardoor het land beschermt wordt tegen buitenlandse wisselkoers ontwikkelingen. De verband tussen *remittances* en ontwikkeling is niet eenduidig. Het is vanzelfsprekend dat *remittances* helpen om de economische situatie van families te verbeteren, zoals de theorie het ook zegt, maar om hierbij daadwerkelijk van ontwikkeling te spreken is te betwijfelen. *Remittances* kunnen voor het individu een verbetering van de sociale situatie betekenen. Kinderen kunnen langer naar school en de huishoudens zijn in staat om hen levensstandaard te verhogen.

Op macro niveau wordt het geld gebruikt om bepaalde projecten te realiseren zoals de infrastructuur of het bouwen van een ziekenhuis. Daardoor bestaat de kans om zich verder te ontwikkelen maar het is privaat geld en uiteindelijk kunnen de mensen zelf beslissen hoe zij hun geld willen besteden wat betekent dat door het stopzetten van *remittances* dan ook de ontwikkeling op de Filipijnen stilstaat. Als men een vergelijking maakt met een werknemer in Europa dan wordt van hem ook niet verwacht zijn geld te doneren om de ontwikkeling in zijn eigen land te stimuleren. Hiernaast zorgen *remittances* ook ervoor dat de regering minder gewilt is om ook geld te investeren waardoor de kans op ontwikkeling soms omvergegooid wordt.

Of er nou daadwerkelijk sprake is van *brain gain* op de Filipijnen, is nogal moeilijk te beantwoorden. Er bestaan en bestonden verschillende programma's die bedoelt zijn om de kennis-overdragen aan te drijven en te stimuleren. Sommige hebben succes en laten zien dat de diasporas en de TCOs in verschillende landen hun best doen om aan de ontwikkeling op de Filipijnen mee te werken. Een goede voorbeeld hiervan is het *Balik-Turo* dat werd opgericht door Filipijnse pedagogen in de V.S.. Een andere project wat relatief succesvol is, is het eerder genoemde BGN. Het BGN is een netwerk van wetenschappers en iedereen die geïnteresseerd is in de kennisoverdracht tussen het gastland en de Filipijnen.

Maar om de *brain drain* op de Filipijnen te voorkomen en migratie effectief te gebruiken om de sociale en economische ontwikkeling aan te drijven zijn maatregelen vanuit de regering nodig.

5.2 Aanbevelingen

Op basis van mijn empirisch onderzoek naar de bijdrage van migratie op ontwikkeling kom ik tot enkele aanbevelingen van wetenschappelijke en beleidsmatige aard. Zo kan een belasting voor de emigratie van hoog opgeleide vakmannen en vrouwen een mogelijke oplossing zijn. Maar men mag

migratie niet als enige oplossing zien. Belangrijker is het om op de Filipijnen zelf ervoor de zorgen dat zo min mogelijk mensen het land verlaten.

Een andere oplossing om het vertrekken te voorkomen is het creëren van beter gesalarieerde banen op de Filipijnen. Daardoor zullen mensen minder geneigd zijn om überhaupt over emigratie na te denken. Deze zou men kunnen financieren door een compensatie van de landen te eisen die van de migranten profiteren.

Ook het uitbreiden van *brain gain* netwerken kan als kans worden gezien om de ontwikkeling op de Filipijnen te steunen en te stimuleren. Belangrijk hierbij is vooral een constante en nauwe samenwerking tussen de OFWs, respectievelijk de TCOs en de Filipijnen zelf om zo kennis beter op vraagstukken en problemen op de Filipijnen toe te passen.

Remittances kunnen samen met investeringen door de regering wel helpen om de ontwikkeling aan te drijven. Hiernaast is kennisoverdracht cruciaal. Zoals te zien in hoofdstuk 4 zijn de projecten wel effectief en kunnen helpen om bepaalde ontwikkelingsvraagstukken op te lossen. Maar alle bedoelingen zijn toch heel erg geconcentreerd op de migranten en de bijdrage die zij leveren. Daardoor nemen ze een enorme verantwoordelijkheid. De verwachtingen zijn groot en het ontstaat een afhankelijkheid van de migranten die een duurzame en zelfstandige ontwikkeling deels belemmert. De deels passieve rol van de staat moet men doorbreken. De ontwikkeling moet van binnen komen. Het is vanzelfsprekend dat migranten deze proces deels steunen en bij cruciale vragen een aanspreekpunt zijn maar het mag niet zo zijn dat van hun verwacht wordt dat zij het allemaal alleen doen.

5.2 Zelfreflectie

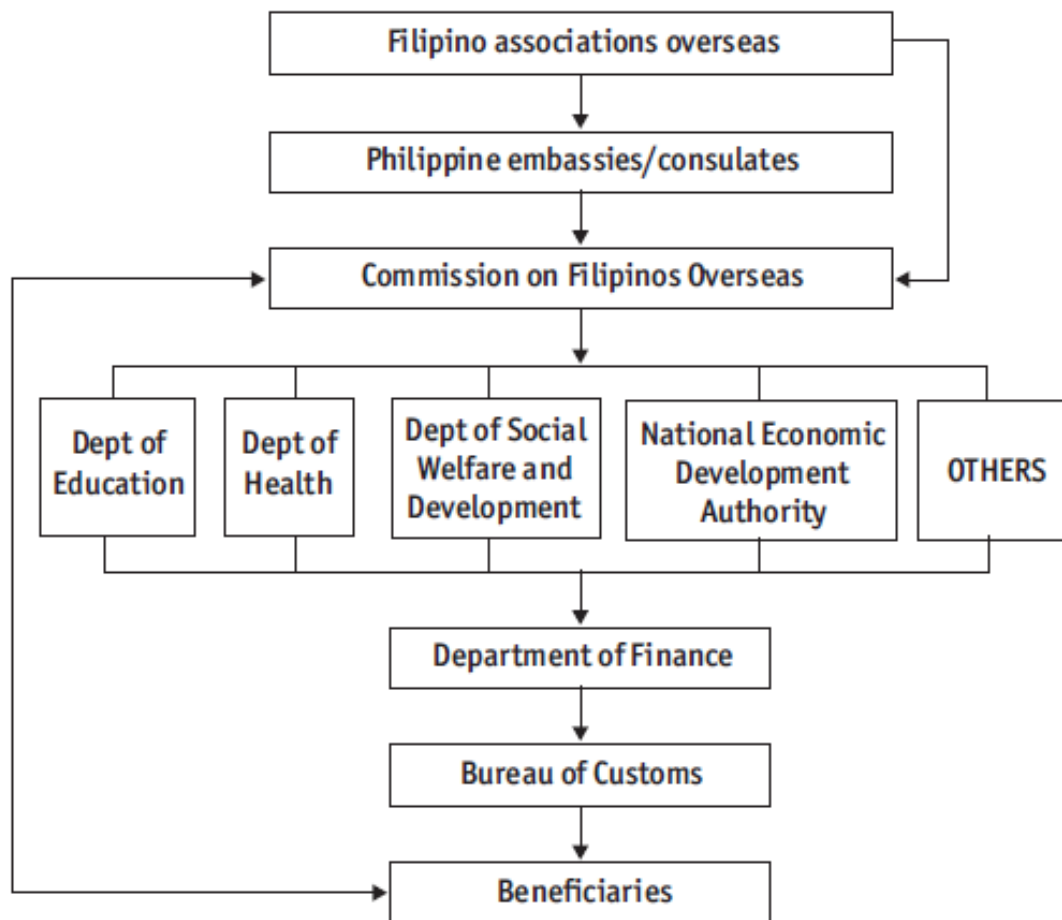
Het ontwerpen en uitvoeren van deze bachelorthesis was een interessant en uitdagend project. Aan het begin had ik met een overvloed van publicaties en studies over fiscale *remittances* te maken. De informatie over sociale *remittances* en kennisoverdracht waren in tegenstelling schaars en moeilijker te vinden. Dit komt mede omdat de Filipijnse regering de focus op fiscale *remittances* legt en minder geïnteresseerd is in de kennisoverdracht.

Het benaderen van verschillende organisaties en TCO's was een behoorlijke klus. Ik heb geprobeerd met verschillende organisaties zelf een interview te regelen maar helaas kreeg ik geen antwoorden. Ik denk dat er verschillende aspecten een rol spelen. Ten eerste had ik het gevoel dat het interesse vrij klein was om überhaupt met me samen te werken. Ten tweede denk ik dat ik als student niet belangrijk genoeg was om interesse op te roepen want de invloed van mijn bevindingen is misschien niet groot genoeg. Bovendien kreeg ik soms de indruk dat sommige organisaties weinig of geen informatie hadden en ze deze niet aan derden willen doorgeven. Een andere punt die een rol speelde is de meerwaarde van mijn thesis voor de organisaties en dat deze in hun ogen te klein was.

Aan het eind lukte het mij toch om twee interviews afnemen. Dit was behoorlijk werk en ik heb mijn mails soms 3 keer gestuurd voordat ik een antwoord kreeg. Helaas hadden de respondenten ook hierbij weinig tijd, waardoor ik gedwongen was de interviews schriftelijk op te sturen. Daardoor was het voor mij niet mogelijk om actief bij het interview deel te nemen waardoor de mogelijkheid om door te vragen niet was gegeven. Hetzelfde probleem ontstond bij het analyseren van het BGN. Ik had hier helaas niet de kans om actief mensen te ondervragen maar mocht alleen de discussies volgen. Toch ben ik blij dat ik dit project af heb weten te ronden.

Ik denk dat deze scriptie een basis kan zijn voor een vervolgonderzoek want er zijn nog zo veel aspecten die in deze thesis maar kort of helemaal niet aan bod kwamen.

Appendix

Figuur 6: werking van LINKAPIL (Source: Commission on Filipinos Overseas)

Migratie, een positieve bijdrage aan ontwikkeling?

Region/Country	Permanent	Temporary	Irregular	Total	Permanent	Temporary	Irregular	Total
WORLD TOTAL	3 907	3 626 259	653 609	8 187 710	100.0	100.0	100.0	100.0
AFRICA	842	44 303	8 265	54 554	0.1	1.2	1.3	0.7
ASIA, East & South-East	1 986	581 330	256 622	1 085 049	6.3	16.0	39.3	13.3
BRUNEI	247 097	19 609	2 100	22 200	0.0	0.5	0.3	0.3
CHINA	491	20 677	4 500	25 537	0.0	0.6	0.7	0.3
HONG KONG, CHINA	360	125 810	6 000	155 317	0.6	3.5	0.9	1.9
JAPAN	23 507	60 020	30 700	231 930	3.6	1.7	4.7	2.8
KOREA, REPUBLIC OF	141 210	63 008	12 000	82 677	0.2	1.7	1.8	1.0
MACAU, CHINA	7 669	19 701	3 000	22 757	0.0	0.5	0.5	0.3
MALAYSIA	56	89 681	128 000	243 683	0.7	2.5	19.6	3.0
SINGAPORE	26 002	66 411	56 000	158 231	0.9	1.8	8.8	1.9
TAIWAN PROVINCE OF CHINA	35 820	83 070	2 885	94 055	0.2	2.3	0.4	1.1
OTHERS / UNSPECIFIED	8 100	33 343	11 437	48 662	0.1	0.9	1.7	0.6
ASIA, West (Middle East)	4 599	2 144 625	112 700	2 261 924	0.1	59.1	17.2	27.6
BAHRAIN	85	42 659	3 800	46 544	0.0	1.2	0.6	0.6
ISRAEL	1 001	31 000	7 000	39 001	0.0	0.9	1.1	0.5
JORDAN	108	16 500	8 150	24 758	0.0	0.5	1.2	0.3
KUWAIT	500	136 018	10 000	146 518	0.0	3.8	1.5	1.8
LEBANON	500	25 848	5 000	31 348	0.0	0.7	0.8	0.4
OMAN	100	34 292	9 000	43 392	0.0	0.9	1.4	0.5
QATAR	15	224 027	5 600	229 642	0.0	6.2	0.9	2.8
SAUDI ARABIA	351	1 072 458	20 000	1 092 809	0.0	29.6	3.1	13.3
UAE	713	541 668	32 000	574 379	0.0	14.9	4.9	7.0
OTHERS / UNSPECIFIED	1 226	20 157	12 150	33 533	0.0	0.6	1.9	0.4
EUROPE	294 987	299 468	98 624	693 079	7.5	8.3	15.1	8.5
UNITED KINGDOM	91 206	102 291	10 000	203 497	2.3	2.8	1.5	2.5
ITALY	27 003	77 087	13 000	117 090	0.7	2.1	2.0	1.4
GERMANY	44 619	8 075	2 100	54 794	1.1	0.2	0.3	0.7
SPAIN	32 435	14 190	4 055	50 680	0.8	0.4	0.6	0.6
FRANCE	7 179	991	39 000	47 170	0.2	0.0	6.0	0.6
GREECE	96	32 504	6 000	38 600	0.0	0.9	0.9	0.5
OTHERS	92 449	64 330	24 469	181 248	2.4	1.8	3.7	2.2
AMERICAS / TRUST TERRITORIES	3 101 941	250 595	166 163	3 518 699	79.4	6.9	25.4	43.0
CANADA	533 826	73 632	6 135	613 593	13.7	2.0	0.9	7.5
UNITED STATES	2 552 034	128 616	155 843	2 836 493	65.3	3.5	23.8	34.6
CNM	1 288	13 000	500	14 788	0.0	0.4	0.1	0.2
GUAM	12 675	9 532	500	22 707	0.3	0.3	0.1	0.3
OTHERS / UNSPECIFIED	2 118	25 815	3 185	31 118	0.1	0.7	0.5	0.4
OCEANIA	257 232	44 325	11 235	312 792	6.6	1.2	1.7	3.8

Figuur 7: migranten per land (Bron: POEA, 2009)

Referentielijst

- Ang, D. (2006). *Philippine International Migration: Causes and Consequences*. Commission on Filipinos Overseas. Dalhousie University, Canada.
- Asis, M.M.B. (2006). *How international migration can support development: A challenge for the Philippines*. Scalabrini Migration Centre Philippines.
- Batista, C., Lacuesta, A. & Vicente, P.C., (2007). Brain Drain or Brain Gain? Micro Evidence from an African Success Story.
- Baker, W. (1990). *Market networks and corporate behavior*. American Journal of Sociology, 96: 589-625.
- BfA (2011). Fachkräftenwerbung aus dem Ausland: Wege und Vorgehensweisen. Bundesagentur für Arbeit. Lörrach.
- BGN (2012). <http://www.bgn.org//about>
- Bhargava, A., Docquier, F. & Moullan, Y. (2011). *Modeling the effects of physician emigration on human development*. Economics and Human Biology 9(2): 172-83. Elsevier: Amsterdam.
- Bird, K. (2009). Philippines: Poverty, Employment and Remittances: Some Stylized Facts. Conference Paper No. 11. Mandaluyong City, Philippines.
- Bryant, John (2005), 'Children of International Migrants in Indonesia, Thailand, and the Philippines: A Review of Evidence and Policies'. Innocenti Working Paper No. 2005-05. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.
- GCIM (2005). *Migration in einer interdependenten Welt: Neue Handlungsprinzipien*. Deutsche Gesellschaft für die Vereinten Nationen e.V. (DGVN), Berlin
- Görlich, D., Mahmoud, T.O. & Trebesch, C. (2007). Explaining Labour Market Inactivity in Migrant-Sending Families: Housework, Hammock, or Higher Education?. Kiel: IFW.
- Goldring, L. (2003). Re-thinking Remittances: Social and Political Dimensions of Individual and Collective Remittances. CERLAC Working Paper Series: York.
- Gosh, B. (2006). Migrants' Remittances and Development: Myths, Rhetoric and realities.
- Go, S. (2012). The Philippines and Return Migration: *Rapid appraisal of the return and reintegration policies and service deliver*. ILO Country Office for the Philippines, Manila.
- Gregory, D., Johnston, R., Pratt, G., Watts, M.J., Whatmore, S. (2009). *The Dictionary of Human Geography*. Oxford: Blackwell
- Guillebeau, A. (2006). Remittances als Entwicklungshilfe?. Universität Bern, Zwitterland.
- Heintel, M., Husa, K., Spreitzhofer, G. (2005). Migration als globales Phänomen, in: Wagner, Helmut (Hrsg.): Segmente. Wirtschafts- und sozialgeographische Themenhefte: Migration – Integration, Wien 2005, S. 2–10

- Hermes, N. & Lensink, R. (2001). Changing the conditions for development aid: A new paradigm?. London: Taylor & Francis Ltd.
- Hunger, U. (2003). Vom Brain Drain zum Brain Gain: Die Auswirkungen der Migration von Hochqualifizierten auf Abgabe- und Aufnahmeländer. Bonn: Wirtschafts- und sozialpolitischen Forschungs- und Beratungszentrum der Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Interview Catherine Calalay (2012). Interview op 29 juni 2012 via vragenlijst.
- Interview Marie del Rosario-Apattad (2012). Interview op 2 juli 2012 via vragenlijst.
- IOM (2006). IOM and Remittances. Definition, Scale and Importance of Remittances. Info Sheet. <http://www.iom.int/jahia/Jahia/cache/bypass/pid/8?entryId=5884>
- Lee, E.S., (2006). A Theory of Migration. University of Pennsylvania.
- Macaranas Dr., F.M.(2008). Winning brains back to the Philippines. Philippine Daily Inquirer.
- Magnaye, J. (2012). Gevonden op 5. Juni op <http://www.bgn.org/discussions/topic/1038>
- Newland, K., Terrazas, A. & Munster, R. (2010). Diaspora Philanthropy: Private Giving and Public Policy. Washington D.C.: Migration Policy Institute.
- Nichols, S. (2002). Another Kind of Remittance: transfer of agricultural innovations by migrants to their communities of origin. University of California, Berkeley.
- OECD, (2005). Official Development Assistance increases further - but 2006 targets still a challenge. Gevonden op http://www.oecd.org/document/3/0,2340,en_2649_201185_34700611_1_1_1_1,00.html
- Ovanska, T. (2003). The failure of development aid. *Cato Journal*, Vol. 23, Massachusetts.
- Pacione, M. (2005). Urban Geography. A global perspective. New York: Routledge.
- Page, J. & Plaza, S. (2005). Migration, Remittances and Development: A Review of Global Evidence. The World Bank: Washington.
- Palugod, P. (2012) Gevonden op 5.juni op <http://www.bgn.org/discussions/topic/1038>
- POEA (2009). *Stock Estimate of Overseas Filipinos As of December 2009*. Department of Foreign Affairs, Philippine Overseas Employment Administration, Commission on Filipinos Overseas.
- Potter, R.B., Binns, T., Elliott, J.A. & Smith, D. (2008). Geographies of Development. An Introduction to Development Studies. Essex: Pearson Ltd.
- Remo, M. V. (2011). *More households investing part of remittances*. Philippines Daily Inquirer. Gevonden op: <http://business.inquirer.net/35783/more-households-investing-part-of-remittances>

- Santo Tomas, P.A. (2008). Migration : eine geteilte Verantwortung , *Schweizerisches Jahrbuch für Entwicklungspolitik*. Band 27, Nr. 2.
- Smith, L. & Naerssen, T. van (2009). *Migrants: Suitable brokers of development?*. In: *Development Issues.*, Vol. 11 (2), pp. 19-21.
- Stalker, P. (2000). Workers without Frontiers: the Impact of Globalization on International Migration. Geneva: ILO.
- Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2007) Het ontwerpen van een onderzoek. Vierde druk. Den Haag: uitgeverij Lemma.
- Wescott, C. (2006). *Harnessing knowledge transfer among overseas*. International Public Management Review. Volume 7.
- Wescott, C. & Brinkerhoff, J. (2006). *Converting Migration Drains into Gains: Harnessing the Resources of Overseas Professionals*. Asian Development Bank: Manila, Philippines.
- WKO (2011). Länderreport Philipinen. Wirtschaftskammern Österreich: Wien.
- World Bank (2010). Philippines Development Report 2009- Managing the Global Recession, preparing for the Recovery. World Bank: Washington.
- World Bank (2011). Migration and remittances. Factbook 2011. Second edition. World Bank: Washington.
- Zosa, V. & Orbeta, A. Jr. (2009). The Social and Economic Impact of Philippine International Labor Migration and Remittances. PIDS Discussion Paper Series NO. 32.